

Ο Ν Ο Υ Μ Α Σ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ -
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

* Ένας λαός υφώνεται άμα
δειξη πώς δε φοβάται την
αλήθεια. — ΨΥΧΑΡΗΣ.

Κάθε γλώσσα έχει τους φυ-
σικούς της κανόνες.
ΒΗΛΑΡΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΣΤ'.

ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΑΚΗ 1 ΤΟΥ ΘΕΡΙΣΤΗ 1908

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΖΗΝΩΝΗ ΑΡΙΘΜ. 2

ΑΡΙΘΜΟΣ 298

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ. Ιστορικά ξεγυμνώματα
(συνέχεια).
ΠΕΤΡΟΣ ΒΛΑΣΤΟΣ. Ο κ. Ξενοπούλος κι ο Δράκος
της δημοτικής.
Σ. ΣΚΙΠΗΣ. Τ' αγαπημένα μέρη (δυνατότητα).
Γ. ΓΡΑΝΑΣ. Το τραγούδι του πουλιού.
ΦΩΤΟΣ ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ. Από τη ζωή και το θάνατο
του Κονεμένου.
ΜΑΞΙΜ ΓΚΟΡΚΗΣ. Κυνισμός και κυνικοί. (Μετά-
φραση Π. Βασιλικού) (συνέχεια).
ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Ρήγας Γκόλφης, Γιάννης Ζερβός.
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ — ΧΩΡΙΣ
ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

Ο Κ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ ΚΙ Ο

ΔΡΑΚΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ

Δέ συνειθίζω να κάνω κριτικές πάνω στις κρι-
τικές των άλλων. Όμως θα παραβλέψω αυτόν τον
τόν κανόνα για το χατήρι του κ. Ξενοπούλου που
σά Βελλεροφόντης κι "Αη Γιώργης ξεσπάθωσε τώρα
τελευταία για να κατασπαράξει το Δράκο του ψυ-
χαρισμού μ' ένα του άρθρο στα «Παναθήναια» των
30 του 'Απρίλη. Δέ θα τολμούσα φυσικά να πα-
ραπονεθώ για τις κριτικές του γνώμες αν περιορι-
ζότανε σε φιλολογική μόνο εξέταση του τέταρτου
τόμου των «Ρόδων και Μήλων» του Ψυχάρη. Ο
καθένας έχει το δικαίωμα να καταλαβαίνει την τέ-
χνη κάθε συγγράφου έτσι που τότε φωτίζουνε ή ψυ-
χολογική του άνκτροπή κ' οι αισθητικές του συμ-
πάθειες. Όμως ο κ. Ξενοπούλος δέν έκανε μόνο κρι-
τική — ή καλύτερα δέν έκανε καθόλου κριτική μ' α-
βρήκε πρόφαση να μ' ας σκαρώσει μια θεωρία που κα-
ταδικάζει τον ψυχαραισμό, προστατεύει τή μισή γλώσ-
σα και το ούσιωδέστερο ξηγάει και δικαιολογεί τις
γλωσσικές αστάθειες του ίδιου του κ. Ξενοπούλου.
Κ' ή θεωρία του δέν είναι άκακη. Χτυπάει ίσια
στην καρδιά τήν εθνική ζωή και γι' αυτό το θορρώ
χρέος μου να διαμαρτυρηθώ και ν' απαντήσω.

Νά τί λέει ο κ. Ξενοπούλος με λίγα γυμνά λό-
για : « Αρχισα ψυχαραιστής. Η δημοτική φανερώ-
θηκε μπροστά μου σαν δδηγήτρα θεά που ήρθε να
ξεαναειώσει το έθνος — ν' αναστήσει καινούριο λαό,
να πετάξει τις σάπιες κληρονομίες του ψεύτικου
ελλητισμού, να ξεκαθαρίσει τή ζωντανή γλώσσα,
να θεμελιώσει γερό και μεγάλο ρωμαίικο πολιτι-
σμό. Ναι, μ' αβρήκα έπειτα πώς αυτά όλα είναι
θεωρίες. Είναι θεωρίες γιατί το έθνος δέ θέλησε να
πιστώσει άμέσως τήν καινούρια αλήθεια, γιατί δέν
μπόρεσε ν' αλλάξει σε είκοσι χρόνια μέσα μια ψυ-
χολογία χτισμένη μέσα του από ιστορία είκοσι

αίωνων. Είναι θεωρίες γιατί ο ψυχαραισμός άντισκό-
πται στη Μοίρα, δηλαδή γιατί εγώ δέν μπορώ να
περιμένω να φωτιστούνε τής ρωμισούνης τ' α μυαλά
και προτιμώ να μ' α χαλάσω τήν ήσυχία τής στε-
νής μου ζωούλας. "Ε! μ' α θ' α μου πούνε, άμ' ή
«δόξα ; Δέ δουλεύεις για τή δόξα τήν κατοπινή,
τήν τέχνη δέν τήν αγαπάς ; — Δέ λέω, σ' α δύσκο-
λο να τ' απαντήσω αυτό. Μ' α σταθήτε και θ' α τ' α
«βολέψω τ' α πράματα. Δέ μου τήν έδωκε άδικα
τήν ζυπνάδα ο Θεός. Κ' είναι τάχατες ανάγκη
να πιστεύω πώς το έθνος θ' α σηκωθεί ξαναγεννη-
μένο και λεβέντικο και λευτερωμένο από το δα-
σκαλισμό ; "Οχι, δέν είναι ανάγκη. "Αποφασίζω
«λοιπόν, de autoritate mea καθώς ο μακαρίτης
«δ' Ιουστινιανός, πώς το έθνος κ' ή φυλή δέν αξί-
«ζουν π' α και μεγάλα πράματα, πώς ή μόνη πα-
«ρηγοριά και φιλοδοξία που τής έμειναν τής Ρω-
«μισούνης είναι να ξεκολούθησει να ζει μια μικρού-
«ελικη τόση δ' α ζωίτσα, δίχως όνειρα κ' ιδανικά, δί-
«χως έλπίδες, δίχως τίποτα. Ναι, εγώ ο κ. Ξενο-
«πούλος, ο προφήτης και δικαιοκρίτης, καταδικάζω
«το έθνος να συμαζευτεί βυθισμένο στη νάρκη του,
«να μ' α μην έχει άλλο λυχναρί παρά το τρεμουλιαστό
«φωτάκι τ' α γνωστικ' ανθρωπάκων (δ' τρέλλα λε-
«βέντισσά μου !), να μ' α μην έχει άλλο στο νοῦ παρά
«π' α να καλοζωήσει όπως όπως, πώς να μείνει ά-
«πειράχτο κι άξένοιαστο στη γωνίτσα που τήνε
«προστατεύει το αρχαιολογικό έλεος τ' α δυνατώνε.

«Και σούτ ! μ' α μην πολυφωρίζετε και το ζυπνή-
«σετε το έθνος γιατί τότε θ' α δει τί φοβιτσιάρης
«που είμαι εγώ κι όλοι όσοι μου μοιάζουνε, γιατί
«τότε θ' α δει πώς όσοι το ναουρίζουνε με τήν κα-
«στήρηση τής μικρής ετυχίας είναι ίσια ίσια όσοι
«έχουνε σ' αφορο να μ' α μην αλλάξουν οι κυβερνήτες τής
«Ρωμισούνης. Σούτ ! και μ' α τήν ζυπνήσετε για τ' α
«θεό ! Δέν το ξέρετε πώς δουλεύα στο ρωμαίικο θ' α
«π' α αξιούνη στο να περνάς τή δική σου ετύνη
«στη ράχη κατοικανού άλλου κι αυτός ο άλλος
«πάλι σ' α άλλονα ως που να χαθεί δλότελα ή εύ-
«τύνη ; Και δέν το βλέπετε τί έπιτήδεια που πασ-
«σάρησα κ' εγώ τή δική μου ετύνη στη ράχη τ' α
«έθνους ; Δέν το νοιώθετε πώς θέλω να είναι το έ
«θνος μικρό γιατί κ' εγώ είμαι μικρός ; Γιατί, φί-
«λοι μου, δέν έρχεστε κ' έσείτε να γίνετε μικροί σαν
«κ' έμένα και να περάσουμε ζωή χαρισάμενη χαμο-
«γελώντας με στωική γαλήνη για τήν άδυναμία
«του έθνους ; Αυτό είναι ή αληθινή σοφία κ' ή μόνη
«που δέ θέλει ούτε θυσίες, ούτε κούραση, ούτε φτε-
«ρά μεγάλα».

Αυτά μ' ας είπε ο κ. Ξενοπούλος. Κ' εγώ τ' α
«απαντώ :

ΤΕΧΝΗ

"Αλλοι άνεβαίνουν στο βουνό να λαφοκνηήσουν,
άλλοι στους λόγγους χάνονται να πελεκήσουν ξύλα,
άλλοι ζητάν τή μοναξιά και τόν καθαρίο άνέρα,
άλλοι νειρεύονται κορφές και λαχταράνε πλάτια,
άλλοι έναν άλαφρόθυπο λιμνίζονται στο δάσο,
άλλοι μια άνάθρα πεθυμούν και κροσταλλο νεράκι,
άλλοι ποθούνε τήν εδκή τ' α γέροντα τ' α έλάτου,
κι άλλοι τ' α θάνατο νερό, κι άλλοι τόν αντίχη δράκο.
Μ' α σ' α μικρή κι άνέγνωρη κι από τόν κόσμο ξένη
τώρα άνεβαίνεις το βουνό να σ' α ζουλέψει ο γήλιος.

Κι αν άλλοι επει' αποχάθησαν μ' α τ' α πατήματά τους,
κι αν άλλοι ξεσπατόθησαν κάθε γησέντρα έλιδα,
και εβίαν τ' α άνάθεμα στη θάλασσα τ' α κόσμο,
κι αν άλλοι ούδ' ανήγησαν κι ούδ' λαφίνα βοήκαν,
και πήραν το στρατι στρατι με τ' α κλαριά ζαλλικι,
κι άλλοι βοτάνια φέρουνε, κι άλλοι νερό βαστάνε,
κι άλλοι τ' α μοσκοούλουδα σφιγγουν στην άγκαλιά τους —
μ' α σ' α δέ μ' α απαρνήθηες δική κι άνέγνωρή μου
π' α κατεβαίνεις το β' α τ' α μ' α φορομένη.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

«"Οχι, έμεις μικροί δέ θ' α γίνουμε. Ούτε το
«θέμε ούτε το μπορούμε. Ούτε είναι αλήθεια κείνο
«που λές πώς έμεις θέμε ν' άγνοήσουμε τόν Έλλη-
«νισμό και να βασιστούμε στη Ρωμισούνη και μόνο.
«"Εμεις τίποτε δέν άγνοούμε θεληματικά. "Ολα τ' α
«θέμε — φτάνει να είναι άκόμα ζωντανά. Κι ό,τι έ-
«μεινε ζωντανό από τήν Ελλάδα τήν αρχαία κι
«από το Βυζάντιο το άκριτικό κι απ' όλη τή ρω-
«μαίικη ζωή, όλα τ' α θέμε για να φτιάσουμε τήν
«καινούρια ψυχή τ' α έθνους. "Εσ' α μ' ας λές πώς εί-
«ναι άργά. Μ' α τί σ' α φταίμε έμεις αν άκόμα δέν
«καλοζυπνησες και παίρνεις τή χαραυγή για βασί-
«λεμα ; Μ' ας λές, μ' ας κάνεις τήν τιμή να μ' ας λές,
«πώς το δικό μας φ' α είναι πολύ δυνατό για τ' α
«σκοτεινιασμένα μάτια τής Ρωμισούνης και πώς αν
«άναβλίψει και το άντικρύσει θ' α τυφλωθεί. Μ' α τό-
«σο καλός ματογιατρός μ' ας έγινες που ξέρεις να
«μ' ας πεις και πόσο φ' α βαστούνε τ' α μάτια ενός έ-
«θνους ; Και ποιά έπιστήμη αλάθευτη και μαντι-
«κή σ' α βοήθησε να κρίνεις, ω Ζακυθινή Κασσάντρα,
«πώς το έθνος πρέπει να μείνει καταδικασμένο σε
«μισοσκοτειδο και να παρακυλάει αιώνια κι άμετά-
«κλητα μέσα στις θολούρες τής ψευτιάς ; Γιατί
«να χρησιμοδοτείς, ω Πυθία μου, πώς ή δημοτική θ' α
«π' α αφάνιζε το έθνος ή τουλάχιστο θ' α το ζήμιανε
«σημαντικά, και δέν αποτελειώνεις το χρησμό σου
«λέγοντας — ή τουλάχιστο θ' α το έσωζε ;»

Θ' α σ' α π' α και κάτι άλλο, φίλε κ. Ξενοπούλε.
Οι δημολογίες σου είναι πολύτιμες και με γέμισαν
ζυπόγλυκη χαρά. Από δ' α κι όμπρός τ' α πράματα

είναι καθαρά. Ἐσὺ μᾶς τὰ ξεχώρισες. Ἐμεῖς οἱ δημοτικιστάδες—οἱ Ψυχαριστὲς καθὼς τοῦ λόγου σου πεισματῶνεις νὰ μᾶς ὀνοματίζεις—εἴμαστε οἱ ἔθνη, ἐκεῖνοι δηλαδή πού θένε ριζικό ξαναγεννημὸ κ' ἥρωικό μεγαλωμα τοῦ ἔθνους. Ἐσεῖς οἱ μισοὶ κ' οἱ καταρευοσιάνοι εἰστέ οἱ Ἑλλαδικοί, οἱ μικροζωῖτες, οἱ συντηρητικοὶ δασκαλοφοδοῦμενοι, οἱ ἀντιπρόσωποι κ' ἱεροφάντες κάθε μικρούλικου, κάθε στενοκέφαλης λογικῆς, κάθε χουζουριᾶς, νύστας καὶ καμαρωμένης ἀτομίας. Σοῦ χρωστοῦμε χάρη πού μᾶς τὸ ξεδιάλυσες αὐτὸ ἔτσι χτυπητὰ καὶ ξάστερα. Ἐμεῖς τώρα ξέριουμε πιά γιατί μένετε μουνδιασμένοι καὶ τρεμουλιαστοί, κ' ἐσεῖς πάλι ἀπὸ τὴν ἄλλη μερὶά ἔχετε τὴν καλοσύνη ν' ἀναγνωρίζετε πὼς τὸ φῶς καὶ τὸν ἀγέρα τῆς υγείας ἐμεῖς τότε φέρνουμε ἀπὸ τὴν ἀγρισύνη τοῦ βουνοῦ. Νὰ μᾶς τὸ λὲς αὐτὸ συχνά, ὅσο μπορεῖς πιὸ συχνά, γιὰ νὰ τ' ἀκούσουν πολλοὶ καὶ νὰ τὸ συλλογιστοῦνε καὶ νὰ κρίνουν.

Καὶ ἓνα ἄλλο ἀκόμα θὰ σοῦ πῶ, φίλε κ. Ξενόπουλε. Προφητεύεις πὼς ἡ μισὴ γλώσσα θὰ θαματούργησει. Πιθανώτατο. Σκεδὸν ὅλα τὰ θάματα τὰ κἀναν οἱ ψευτοπροφήτες. Ὅμως ἓνα πρέπει νὰ παραδεχτεῖς—πὼς δίχως τὸν Ψυχαρισμὸ μήτε ἡ μισὴ γλώσσα δὲ θὰ μπορούσε σήμερα νὰ σταθεῖ. Εἶναι τὸ πρῶτο ξάπλωμα τῆς δημοτικῆς. Εἶχε τότες λέρες νὰ ξαπλύνει ἡ δημοτικὴ πού ἀδύνατο νὰ μὴ θόλωνε στὴν ἀρχὴ Ἀὔριο μεθαῦριο τὰ νερά θὰ κατασταλάξουν καὶ θὰ κατακαθίσουν οἱ λάσπες τῆς πολεμικῆς καὶ θὰ λαγαριστοῦν οἱ μεταβατικὲς θολάδες. Κ' ἴσως πιὸ γλήγορα ἀπ' ὅτι τὸ νομίζουν οἱ περσιόστεροι.

Λυποῦμαι, φίλε κ. Ξενόπουλε, πού ἀναγκάστηκα νὰ σοῦ μιλήσω μὲ τόση δρμητικὴ εὐλικρίνεια. Καθὼς σοῦ ξήγησα καὶ στὴν ἀρχὴ δὲν εἶναι ἀτομικὲς γνώμες γιὰ ὀρισμένα πρόσωπα ἢ βιβλία πού μὲ κἀνανε νὰ βγῶ στὸ ἄλῳν. Εἶναι ἡ ἀντίληψη τῆς ἐθνικῆς ζωῆς πού μᾶς παρουσιάσες καὶ πού φοβοῦμαι ὅτι σ' ἀρκετοὺς ἄλλους εἶναι γνώριμη καὶ βολικὴ, εἶναι ἡ ἀπρόσωπη αὐτὴ ἀντίληψη πού μ' ἔφερε νὰ σοῦ θυμίσω πὼς τὸ ἔθνος δὲν εἶναι τόσο ψόφιο πού τὸ φαντάζονται μερικοὶ—καὶ πὼς ἀλήθεια ἔτσι νὰ εἶτανε πάλι χρέος στέκεται κάθε ἀνθρώπου δυνατοῦ καὶ γενναϊοκαρδοῦ νὰ πολεμᾷ ὡς τὸ τέλος γιὰ τὴν ἰδέα τοῦ ἀδιαφορώντας περιφρονητικὰ ἂν τὰ πράματα τὰ σημερινὰ κ' οἱ τριγύρω μαιρολάτρες ἂν θρωποὶ τότε δικαιολογοῦν ἢ ὄχι. Καὶ θὰ σεβόμουν τὸν ἀνθρώπο πού θὰ μοῦ ἔλεγε—ἐγὼ δὲν εἶμαι ἡ-

ρωὰς καὶ μὴ μὲ τυραννᾷς μὲ ἀψηλὲς ἰδέες. Ὅμως ἀγαναχτῶ σὰ βλέπω νὰ χτίζονται θεωρίες ἐπίτηδες γιὰ ν' ἀποσκεπάσουνε τὴν ἀδράνεια καὶ ν' ἀθωώσουνε τὴν λειποψυχία.

Βιέννα 26.5.08.

ΠΕΤΡΟΣ ΒΛΑΣΤΟΣ

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΠΟΥΛΙΟΥ...

Τοῦ Μ. Αἰγέρον

Μέσα στὸ γραφεῖο εἴμαστε δύο: Ἐγὼ κ' ἐκεῖνος—Ἐγὼ σκλάβος... κείνος ἀφέντης...

Ἐνα πουλὶ πού ἀφισε τίς ἐρημιές του (ποῖός ξέρει γιατί) κελαῖδεῖ τώρα κάμποσο καιρὸ κάθε μέρα κάτω στὸ μικρὸ κῆπο τοῦ σπιτιοῦ.

— Ἴσως νὰ ἦρθε μὲ τὸ κελαῖδισμά του νὰ κἀνει συντροφιά σ' ἄλλο σκλαβωμένον πουλὶ....

Ὁ σκλάβος... γράφει κὶ ἀκούει τὸ τραγοῦδι τοῦ μικροῦ πουλιοῦ μὰ δὲ ἀφέντης... δὲν τοῦ μένει καιρὸς νὰ τᾶκούσει... Μὰ κὶ ἂν θέλει μπορεῖ νὰ τᾶκούσει;—Μπᾶ πού μπορεῖ νὰ τᾶκούσει... ἂν μπορούσε θὰ τᾶκούε καὶ κάτι θᾶλεγε στὸ σκλάβο του.. γι' αὐτό. Πόσες φορές κείνος δὲ σταματᾷ νὰ γράφει κὶ ἀφίνει τὴν ψυχὴ του νὰ φεύγει μαζὺ μὲ τὸ τραγοῦδι τοῦ πουλιοῦ.

Μὰ μήπως κὶ αὐτὸς ἓνα πουλὶ... δὲν εἶναι πιασμένο στὸ κλουβί... Ὅσο ὅμως κὶ ἂν πιαστεῖ τὸ πουλὶ κὶ ὅσο κὶ ἂν κλειστεῖ στὸ κλουβί του... πάντα δὲν μπορεῖ νὰ ξεχάσει παρὰ μὲ πόνο θυμᾶται τίς ἐρημιές του... τίς γαλάζιες πευκοσκεπασμένες βουνοκρῆφές πού κὶ αὐτὲς κλέβουνε μὲς τ' ὀλόλαμπρο φῶς τοῦ ἡλίου τὸ γαλάζιο χρῶμα τούρανοῦ. Θυμᾶται τὰ κρυστάλλινα νερά τῶν ποταμῶν, πούλουζε τὰ φτερά του, τὸν καθάριο ἀέρα, τὸν καταγάλανον οὐρανὸ. Ὡ! αὐτόνε τὸν οὐρανὸ πόσες φορές πετώντας ψηλὰ δὲν προσπαθοῦσε, ὅταν εἶτανε ἐλεύτερο... νὰ τὸν φιλήσει.

Καὶ τὸ πουλὶ κελαῖδεῖ κάτω στὸν κῆπο τᾶκούει μόνον ὁ σκλάβος... καὶ μαζὺ μὲ τὸ τραγοῦδι αὐτοῦ νοῦ ἐνώνεταί κὶ τὸ τραγοῦδι πού πάντα ψέλνουνε οἱ πόθοι τῆς μεθυσμένης του ψυχῆς....

*

Κάθουμαι στὸ τραπέζι μου μπροστὰ καὶ κἀνω πὼς γράφω. Αὐτὸ γίνεται κάθε μέρα, εἴτε τὸ πουλὶ ἀκούγεται νὰ κελαῖδεῖ, εἴτε κάποιο σύννεφο περνᾷ

μπρὸς ἀπ' τὸ παράθυρο τῆς φυλακῆς μου... καὶ μὲ κοιτάζει σιγαλὰ σὰ φεύγει, μὰ τώρα πού ἀκούω πάλι τὸ κελαῖδισμα τοῦ πουλιοῦ, πού νὰ συμαζέψω τὴν ψυχὴ μου, πού τριγυρνᾷ στὶς ἐρημιές του, τὴν ἔχει μεθύσει τὸ τραγοῦδι του καὶ τὰ μάτια μου σιγοκλειοῦνε ἀπ' τοὺς πόθους πού τὴν πνίγουν... Ὡ! πόσες φορές ψυχὴ μου ἐπάνω στὸ μεθύσι σου δὲ θέλησα νὰ φῶσῶ τὴ σκλαβιά σου καὶ νὰ τρέξουμε μαζὶ στοὺς κόσμους σου... στὶς ἐρημιές σου μὲς τὰ βράδια πού φωτίζει ἓνα χλωμὸ φεγγάρι... μὰ ἐγὼ εἶμαι στὸ κλουβί... κλεισμένος... τί κάθουμαι καὶ λέγω.

Καὶ τὸ πουλὶ κελαῖδεῖ ἀκόμα κάτω στὸν κῆπο τᾶκούει μόνον ὁ σκλάβος... Ὁ ἥλιος... θὰ βασιλέψει κάποια μέρα ποῖός ξέρει τότε καὶ τὸ πουλὶ... θὰ πάει νὰ κOURNIAΣΕΙ... κὶ ὁ σκλάβος... δὲ θὰ τᾶκούει πιά ποτὲ μὰ ποτὲ.

Μ' ἀκόμα τὸ πουλὶ κελαῖδεῖ κάτω στὸν κῆπο τὸ ἀκούω μόνον Ἐγὼ.

20 τοῦ Μάρτη 1907.

Γ. ΓΡΑΝΑΣ

ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΤΟΥ ΚΟΝΕΜΕΝΟΥ

Ἀγκαλιὰ κ' ἔκλεισε χρόνος πού πῆθανε ὁ μεγάλος μας Κονεμένος, ὡς τόσο πιστεύω πού πρέπει νὰ πῶ κάτι πράματα ἀπὸ τὴ ζωὴ καὶ τὸ θάνατό του, πού ὡς τὰ σήμερα δὲν εἶναι γνωστὰ στὸν πολὺ κόσμον, γιὰ τὴν ἀνδιὰφερονε ὅσα γράφονται γιὰ τὴ ζωὴ τῶ μεγάλων ἀνθρώπων.

Κὶ ἀκόμα περισσότερο δὲν πρέπει νὰ χαθοῦνε καὶ ν' ἀλημονηθοῦνε ὅσα ἔτυχε νὰ μάθῃ κανένας γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ παράξενου αὐτοῦ σοφοῦ, πού ἔζησε ἀπομονωμένος κὶ ἀγνωστος στὸν κόσμον ἴσαμε τὸ θάνατό του.

* *

Ὅταν, ἐξαστενισμένος πιά ἀπὸ τίς θερμὲς, ἐβλεπε μπρὸς τοῦ τὸ θάνατο ὁ σοφὸς μας Κονεμένος ἐκράζε ἓνα φίλο του καὶ τοῦ ἔπε νὰ τηλεγραφήσῃ τοῦ γιοῦ του πού ἔμενε στὴν Πρέβεζα νὰ ῥθῆ γιὰ τὴν εἶναι στὰ τελευταῖα του. Ὁ φίλος του ἀμέσως τηλεγράφησε στὸ γιό του. Μὰ πρὶν ὁ γιός του προφτάσῃ νὰ φτάσῃ στὴν Κέρκυρα, τὴν ἄλλη νύχτα ὁ Κονεμένος πῆθανε.

* *

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΞΕΓΥΜΝΩΜΑΤΑ^{*)}

§ 14

Τὰ στερνὰ μαῦρα χρόνια.

Εἶδαμε ἀπὸ τὰ παραπάνω πὼς ἓνα εἶδος ἐθνικῆς συνείδηση καὶ φιλοτιμία ἔβραζε τώρα στὴν ῥωμαϊκὴ ψυχὴ, μέρος ἐξαιτίας τοῦ γενικοῦ ξαναγεννημοῦ, μάλιστα κατόπι ἀπὸ τὴ Γαλλικὴ Ἐπανάσταση, μέρος ἐπειδὴ καὶ μόνο του ὅσο πῆγαινε ξεχειλίζε τὸ μῖσος τῆς ἀνυπόφερτης ἐκείνης τυραννίας. Ὁ ἀληθινὸς ὅμως κὶ ὁ μόνος τρόπος γιὰ νὰ μαζευτοῦνε εἰς καρποὶ τοῦ ξαναγεννημοῦ μᾶς ἐκείνου δὲν εἶχε βρεθῆ ἀκόμα. Παρὰ ἔτρεχε τὸ ἔθνος πότε ἔδω πότε ἐκεῖ, ἀκολουθώντας στὰ τυφλὰ μεγάλους, μὰ ἀσύστατους, ἀσυνεργούς, καὶ κάποτε ἀσυνείδητους

*) Ἡ ἀρχὴ τοῦ στὸν ἀριθ. 281.

ἀρχηγούς· κ' ἔτσι βρέθηκε πολλὲς φορές, ἴσως χωρὶς νὰ τὸ καλονοιῶθῃ, χωμένο σὲ ἀγῶνες ληστικὸς καὶ πειρατικὸς, ἐκεῖ πού λαχταροῦσε ἓνα καὶ μόνον πρᾶμα, τὴ λευτεριά του. Ἡ ὄρα τῆς συνεργείας ὁμοῦ δὲν ἀργοῦσε, καὶ πρέπει ἐδῶ, μὴ καὶ παρουσιάστηκε ἀφορμὴ, νὰ τὸ μολογήσουμε πὼς τίποτις δὲ συντέλεσε τόσο νὰ ἔρθῃ ἡ μεγάλη αὐτὴ ἀλλαγὴ τῆς ἐθνικῆς μας πολιτικῆς, ὅσο ἡ Φιλικὴ Ἐταιρεία, ἔργο δύο τριῶν ἀσήμαντων ἀνθρώπων, πού μήτ' ἴδιοι τοὺς δὲν ὄνειρευόντανε τί μεγάλα ἀποτελέσματα ἔκρυβε μέσα τῆς ἡ κάπως ἀγυρτικῆς ἐκείνης ἰδέας τῶν πρώτων ἐταίρων, νὰ πιάσουνε δηλαδή τὸ ἔθνος ἀπὸ τὴν πατροπαράδοτὴ του ἀδυναμία, τὴν ἐλπίδα του ἀπὸ ξένες βοήθειες, νὰ τὸ ἐρεθίσουνε μὲ ἀόρατους ἀρχηγούς, καὶ νὰ τὸ χαντακώσουνε σὲ βαθμὸ πού νὰ μὴν μπορῆ πιά νὰ βγῆ ἀπὸ τὸν ἀγῶνα, παρὰ νὰ συνεργήσῃ καὶ νὰ πολεμήσῃ θέλει δὲ θέλει.

Πρὶν ὅμως ἔρθουμε σ' αὐτὰ, καὶ σ' ἄλλα παρόμοια ζητήματα, ἄς ρίξουμε ματιὰ στὰ μερικὰ μαῦρα χρόνια πού μᾶς μένουνε ἀκόμα.

Τὰ δέκα δώδεκα χρόνια πού περάσανε ὕστερ' ἀπὸ τοῦ Βλαχάδα τὸ δράμα στὴν Ἀλήδικη περιφέρεια, δὲ μᾶς δίνουνε θροφή γιὰ νέους στοχασμούς καὶ γιὰ νέες ἐρμηνείες τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτήρα. Μὰ

μήτε τῆς Τουρκίας τὰ ἱστορικὰ δὲ μᾶς φέρνουνε σὲ τίποτα συμπεράσματα μεγάλης ἐθνικῆς σημασίας. Τὰ γοργοπεροῦμε ὅλα λοιπόν, καθὼς εἴπαμε, πρὶν νὰ κατασταλάξουμε στὴν πιὸ γενικώτερη μελέτη τῶν ἐθνικῶν μας στοιχείων τίς παραμονές τοῦ μεγάλου ἀγῶνα. Καὶ πρῶτο γιὰ τὴν Τουρκίαν. Αὐτὴ τὰ εἶχε ἀκόμα μὲ τοὺς Ρούσους, καὶ μόλις στὰ 1812 ἀναγκάστηκε νὰ ὑπογράψῃ τὴ Συθῆκη τοῦ Βουκουρεστιοῦ. Ἐνας ὅρος τῆς Συθῆκης ἐκείνης εἶτανε καὶ τὰ κοινοτικὰ τὰ προνόμια τῶ νησιῶν τοῦ Αἰγαίου. Κέρδος βέβαια πάντα γιὰ τὰ νησιά. Ὅταν ὅμως συλλογιστοῦμε πὼς ὅλη ἡ ναυτιλία τῆς Μαύρης καὶ Ἀσπρῆς θάλασσας βρισκότανε τότες στῶ νησιωτῶν μᾶς τὰ χέρια, τὸ κέρδος βγαίνει μεγαλῆτερο γιὰ τὸ ἐμπόριο τῆς Ρουσίας παρὰ γιὰ τὴν πρόδεση τῶ νησιῶν μᾶς. Κὶ αὐτὰ ὅμως θὰ τὰ ξαναγγίξουμε στὸ Τέταρτο Μῆρος. Ὡστε ἄς ἔρθουμε σὲ ἄλλο, τὸ σοβαρώτερο γιὰ τὰ μᾶς ἀντικείμενο, στὶς στερνὲς δηλαδή πράξεις τῆς Ἀληπασάδικης Τραγωδίας.

Ἀφοῦ τοὺς δάμασε καὶ τοὺς ἔκαμε τοῦ χεριοῦ του ὄλους ἀπὸ Μοριά ὡς Ἀρβανιτιά, ἀρχίζε κ' ἐβλεπε πιά ὁ Ἀλῆς τὸνειρό του νὰ βγαίνη, νὰ στεριώνεται τὸ Κράτος πού πολεμοῦσε τόσο χρόνον, ὅπως ὅπως νὰ σκαρῶσῃ. Τᾶβλεπε καὶ τὰ ὑποψία-

Τί φτωχική κηδεία πού του κάμανε !

Τό πρωτό πρωτό τρείς άμαξες γιομάτες από λίγους γειτόνους έσυνοδεύανε τή δεύτερη νεκροφόρα πού έπαιρνε τό μεγάλο νεκρό στή ύστερη κατοικία του.

Ο παπᾶς τῆς Παναγίας τῶν Ξένων, πού είναι ἡ ἐκκλησιά τῶν Ἡπειρωτῶν, γιατί κι ὁ Κονεμένος ἀπό τήν Ἡπειρο ἑκαταγόντανε, τοῦ διάβασε τίς ὑστερες εὐχές.

Κανένας δέν ἀντιπροσώπευε τὰ γράμματα στή κηδεία τοῦ τόσο μεγάλου τους ἐργάτη !

Όταν ἐπέθανε οὔτε εἶδηση δέν ἐπήρανε οἱ Κορφιᾶτες λόγιοι. Όλοι τό μάθανε ἀφοῦ πιά εἶχε γίνει κ' ἡ κηδεία του, γιατί οὔτε νεκρόσημα τοιχοκολλημάτα δέν τοῦ κάμανε.

Κι οἱ ἐφημερίδες οἱ ντόπιες (οἱ Κερκυραϊκές) ἐγράψανε γι' αὐτόνε σέ πολλές μέρες, κι ἀκόμα ἀργότερα οἱ Ἀθηναϊκές γιατί τότες τό μάθανε...

* *

Καί τοῦτο τό χαρακτηριστικό.

Ο ὑπερέτης τῆς ἐκκλησίας, ὁ νόντσολος, καθῶς τότες λένε στήν Κέρκυρα, ἀκούστηκε νά λήη τό βράδι κεινῆς τῆς ἡμέρας :

— Τό πρωτό εἶχαμε τήν κηδεία κεινοῦ τοῦ Κονεμένου καί χασομέρησα ὄλο τό πρωτό χωρίς νά πάρω πεντάρα ! Εἶναι κάτι λείψανα κάπου κάπου πού 'ναι νά βλαστημάη κανένας...

* *

Ο Κονεμένος εἶχε πολλούς συγγενεῖς στήν Κέρκυρα, πού στέκονται καλά ἀπό οἰκονομικά. Δέν τὰ εἶχε ὅμως καλά μαζί τους. Πάντα ἤθελε νάν τους διορθῶνῃ τὰ λάθη τους. Κ' ἔτσι κατάντησε νάν τόν ἀφήκουε νά πεθάνῃ σ' αὐτό τόν τρόπο.

Όταν ἐτύπωσε τή «Διαθήκη» του, τό βιβλίο κείνο ἔπυε τους ἐφαλλε ὄχι καί λίγα, πάντα μέ κείνο τό ἰδιαίτερό του χιοῦμορ, τους ἔστειλε σ' ὄλους τους συγγενεῖς του, ἀπό ἕνα ἀντίτυπο.

Μόλις τό λάβανε καί τό διαβάσανε ἐβγήκανε ἀπό τόν ἑαυτό τους. Ἐθυμῶτανε μέ τό συγγενῆ τους πού τους ἔκανε ρεζῆλι ! Τότο μάλιστα τους ἐτάραξε αὐτό, ὥστε πού μαζωχτήκανε ὄλοι οἱ συγγενεῖς του κ' ἐκάμανε συμβούλιο γιά νάν τότες κλείσουνε στό φρενοκομεῖο !

Δέν τό κάμανε ὅμως γιατί ὁ γέρο Κονεμένος εἶχε πολλούς πού τόν ἐχτιμούσανε.

* *

ζότανε αὐτά ἡ Πόρτα, μέ αὐτή εἶχε τότες ἄλλες δουλειές, καί μέ τους Ρούσους, καθῶς εἶδαμε, καί μέ τὰ σωτερικά της, τους ἀγῶνες δηλαδή Οὐλεμάδων καί Γενίτσαρων ἀπό τή μιᾶ, καί τῶν πιδό μέτριων ὀπαδῶν τοῦ Μπαρκίχτάρη ἀπό τήν ἄλλη. Ὡστε δέν τολμοῦσε τώρα ἡ Πόρτα νά ἐνεργῆσῃ ἐναντίον τοῦ Ἡπειρωτῆ σατραπῆ. Ἐλεγε κ' ἡ καλή μας ἡ τύχη ἔφερνε αὐτή τήν ἀργητα στήν καταστροφή του, γιά νάρθῃ σέ ὦρα βολικώτερη καί σφερώτερη γιά τό ἔθνικό μας τό κίνημα.

Όλος λοιπόν ὁ τόπος ἔμεινε στοῦ Ἀλῆ τὰ χέρια, ἐξὸ βέβαια τὰ Ἐφτάνησα, καί μόνο ἀπ' ἐκεῖ, ὅσο βαστοῦσε ἡ γαλλική κατοχή, τόν ἐνοχλοῦσανε κάπως ὅσοι Ἀρματωλοὶ καί Κλέφτες εἶχανε περάσει ἀπό στεριάς καί καταγραφῆ στό γαλλικό τό στρατό. Ο Κολοκοτρώνης μάλιστα δηγέται πῶς μελετοῦσανε τότες εἶδος συνασπισμό, δηλαδή αὐτός, ὁ Ἀλῆ Φαρμάκης, κι ὁ Γάλλος ὁ στρατηγός, μέ σκοπό νά περάσουνε στό Μοριᾶ μέ τους δικούς μας, μέ μερικούς Ἀρβανίτες καί μέ πεντακότους Γάλλους, νά διώξουνε τό Βελῆ, καί νά συστήσουνε Κυβέρνηση ἀπό δώδεκα Ἑλληνες καί δώδεκα Τούρκους μέ σημαία ἀπό τή μιᾶ μισοφέγγαρο κι ἀπό τήν ἄλλη σταυρό. Ἀπ' αὐτό μονάχα φαίνεται πῶς μήτε

Πρὶν πεθάνῃ τοῦ φέρανε παπᾶ γιά νάν τότες μετὰ λάθη. Αὐτός ὅμως δέν ἤθελε καί τόν ἐδίωξε. Ἐτσι διαδόθηκε στή γειτονιά του τουλάχιστο.

Καί οἱ γειτόνισες ἐκεῖνο τό βράδι πού πέθαινε ἐσκολιάζανε τό πρᾶμα ἀπό τὰ παραθύρια τους.

— Δέν εἶναι ἄνθρωπος καλός. Εἶναι καταραμένος... ἐλέανε.

Καί πάντα ὅμως στή γειτονιά του τόν εἶχανε γιά μισότρελλο καί μισάνθρωπο.

* *

Λίγους ἀνθρώπους ἐσυνκναστρεφότανε ὁ συχωρεμένος. Μάλιστα στὰ τελευταῖα του ἐζῶσε ἀκόμα πιδό ἀπομονωμένος.

Τόν περισσότερο καιρό τότες περνοῦσε στό σπίτι του.

Στήν πλατεία πολὺ σπάνια ἐφαινότανε. Ἡ «Σπιανάδα» ἔκανε μῆνες νάν τότες ἰδῆ.

Ἐνῶ ὄλοι οἱ Κορφιᾶτες λόγιοι δέ λείπουν ἀπό τή Σπιανάδα.

Μά οὔτε κι ὁ Σολωμός δέν ἔλειπε !

* *

Πάντα εἶτανε φτωχοντυμένος τώρα στὰ γεράματα του.

Μά πάντα φοροῦσε ρεμπούμπλικα καί κατεβαστό κολάρο.

Ἐτσι φτωχικά ντυμένος καθῶς εἶτανε τόν ἐβλεπε κανένας πολλές φορές νά κατεβκίνη τό πρωτό στήν ἀγορά, νά γιομίζῃ ἕνα μεγάλο μαντύλι ἀπό ψώνια, καί πάλε νά γυρίζῃ στό σπίτι του.

Πολλές φορές μάλιστα ἐπκίρνε μαζί του ἀπό τό χέρι καί τή μικρῆ κοπελούλα του.

* *

Τί εἶτανε ὁ Κονεμένος γιά τή φιλολογία μας εἶναι περιττό νάν τό γράψω γῶ.

Ἄκουστε ὅμως κάτι συνήθειές του σχετικές.

Όταν τοῦ ζητοῦσανε τίποτις δικό του γιά δημοσίεψη πάντα μ' εὐχαρίστηση ἔδινε.

Μιά σειρά ἀπό ἐξοχ ἄρθρα του, ἀπάνου γιά διάφορα κοινωνικά ζητήματα, ἐδημοσιεύτηκε στήν ἐφημερίδα «Φωνή» τῆς Κέρκυρας. Μά καί στό «Νουμά» πολλές φορές ἔγραψε. Καί στήν «Ἐφημερίδα τῶν Εἰδήσεων» τῆς Κέρκυρας ἀκόμα, καί στό «Κερκυραϊκό Ἡμερολόγιο» τοῦ 1905 καί 1906 κι ἄλλου ἀκόμα.

Πολλά ἔργα τοῦ Κονεμένου ἀδημοσιεύτα ξέρου-

με πῶς βρίσκονται στὰ χέρια τοῦ γιοῦ του πού μένει στήν Πρέβεζα. Εὐκόμαστε γλήγορα νά δημοσιευτοῦνε.

* *

Παρακολουθοῦσε πάντα ὅ,τι γράφεται στήν Ἑλλάδα.

Μιά φορά τόν εἶδα ν' ἀγοράζῃ καί τό «Α.Ο. Δ.Ο.», τό περιοδικό πού βγάζει ἡ «Ἀκρόπολις».

Οἱ λόγιοι τῆς Ἀθήνας πάντα τοῦ στέλνανε τὰ βιβλία τους τὰ καινούρια. Αὐτός τὰ φυλλομετροῦσε, μέ ἀμφιβολία εἶναι ἂν τὰ διάβαζε.

Ο κ. Παλαμᾶς ὅταν ἔβγαλε τήν «Ἀσάλευτη Ζωή» τοῦ ἔστειλε ἕνα ἀντίτυπο μέ λόγια ἐχτιμησης καί θαυμασμοῦ. Ο Κονεμένος ὅμως ἐβαρέθηκε νά κόψῃ ἀκόμα καί τὰ φύλλα !...

Τί παράξενος ἄνθρωπος πού εἶτανε ὁ μεγάλος μας Κονεμένος !

ΦΩΤΟΣ ΓΙΟΦΥΛΛΗΣ

ΣΙΜΑ ΣΤΟ ΑΚΡΟΓΙΑΛΙ

Με τῆ ψυχῆν ἀτάραχη 'πό κάθε πόνο

τ' ἀχνόδροσο ἀνασαινω σ' ἀμμουδιαστό ἀκρογιαλί

καί τῆς ἀφράτης του λαλιᾶς γροικῶ τόν τόνο

πού μ' ὑπνωτίζει ὄνειρεντά κι ἀγάλι ἀγάλι.

* Ἡ κυματένια στρώση πού γλυκοφαντάζει

— καθρέφτης μαγικός στοῦ φεγγαριοῦ τὰ κάλλη —

σάν κἀποιες μυστικές χαρῆς μου συχνοτάζει

καί μου πλανᾷ τό νοῦ μέ τῆ νεράϊδα πάλι.

Μά πέρα τὰ γρημόβραχα μαυρολογοῦνε

ἀχάιδευτα — ἰσκιωμένα — ἀπ' τοῦ λαμπροῦ μιᾶ ἀχτίδα,

γιά κἀτι σκοτεινῶ — γιά χάρο — μου μιλοῦνε

πού πνίγει τῆς χαρᾶς τῆ μαγεμένη ἐλίδα.

ΓΙΑΝΝΗΣ Κ. ΖΕΡΒΟΣ

Η ΛΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

εἶναι ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ γιά τό λαό καί δέχεται καταθέσεις ἀπό μιᾶ δραχμῆ κι ἀπάνου.

Σοῦ πλερώνει τόκο 4 1/2 % καί σοῦ δίνει πίσω τὰ χρήματά σου ὅποτε θελήσεις εἴτε ὅλα εἴτε μέρος ἀπ' αὐτά.

τοῦ Κολοκοτρώνη τὰ ψυχόρμητα δέν εἶχανε ἀκόμα πάρει τήν καινούρια μορφή, τήν ἐνωτική· παρά φύλαγε ὁ ἄνθρωπος μ' ὄλο του τό μεγάλο νοῦ, τὰ παλιά ἐλαττώματα τῆς φυλῆς του. Ὡπως κι ἂν ἔχη, τό μελέτημά του δέ βγήκε πέρα, ἐπειδῆ οἱ Ἀγγλοὶ ἀπό τὰ 1809 ἀρχίσανε νά πιάνουνε τὰ Ἐφτάνησα, καί νά παίρουνε στό στρατό τους δικούς μας. Ὡστε δέν μπορούσανε πιά οἱ δικοί μας νά πειράζουνε ἀπό τὰ Ἐφτάνησα τόν Ἀλῆ, τό φίλο τῶν Ἀγγλων.

Στή Στεριά Ἑλλάδα ὡς τόσο βρίσκουμε ἄξιαφρα τους Κατσαντωνέους καί Ξαναρχινούνε καινούριες ἀγῶνες μέ τόν Ἀλῆ. Τὰ ἴδια σάν πρώτα μαρτύρια ὅταν πιάστηκε κι ὁ Κατσαντώνης κατόπι ἀπό πολλὰ καί λαμπρὰ κατορθώματα, καί θανατώθηκε στὰ Γιάννινα (1811)· καθῶς κι ὁ ἀδερφός του ὁ Λεπενιώτης ἀργότερα (1815), ἀπό δολοφόνο ὅμως αὐτός. Ἀνεμοσκορπιστήκανε οἱ τρακόσοι περίπου ὀπαδοῦτους, ἄλλοι δηλαδή χαλάστηκαν, ἄλλοι ἔφυγαν, ἄλλοι προσκίνησαν, τέλος μερικοί μπήκανε καί σωματοφύλακες τοῦ Ἀλῆ. Μαζί μ' αὐτούς εἶτανε κ' ἕνας πρῶ κατόπι ἀνέθηκε στὰ μεσοῦρνα τῆς δόξας, — ὁ Γιῶργος ὁ Καρχισκάκης !

Ὡστε ἄς ρωτήσουμε γιά στερνή φορά. Ἄν οἱ δύο οἱ μεγαλύτεροι πρωταγωνιστάδες τοῦ Ἱεροῦ Ἀ-

γῶνα, πέντ' ἔξη μόλις χρόνια πρὶν τόν ἐγκαινιάσῃ ὁ Γερμανός, καταντούσανε ὁ ἕνας νά μελετᾷ Τούρκικες συμμαχίες, κι ὁ ἄλλος νά γίνεται σωματοφύλακας τοῦ Ἀλῆ, τί ἔπρεπε νά προσμένουμε ἀπό τους μικρότερους, ἀπὸ τό Ἔθνος ;

§ 15

Τὸ δράμα τῆς Πάργας.

Τὸ περιζήκουστο αὐτό δράμα (1819) εἶναι ἀπὸ τὰ στερνὰ στερνὰ σημάδια τῆς ἐθνολογικῆς ἀλήθειας πού πασκίσαμε κι ἄλλου νάποδείξουμε, καί πού ὁ Μπαύρων μέ δυὸ ἀξέχαστους στίχους παράστησε στὰ «Νησιά τῆς Ἑλλάδας», ἴσα ἴσα γιά τήν Πάργα μιλώντας. Πῶς ἐκεῖ δηλαδή, καθῶς καί στό «Σουλιώτικο βράχο» καί σ' ἄλλους καλότυχους τόπους πού δοξαστήκανε λίγο κατόπι, ἀπάρχουνε ἀκόμα λείψανα τῆς γενεᾶς πού θρεφότανε μιᾶ φορά ἀπὸ Δωριῆδες μαννάδες».

Τόσο περίλαμπρη εἶναι ἡ δόξα πού περιέχουσε τήν Πάργα καί μαζί της τό Ἔθνος ὄλο, ὅταν, παρά νά παραδοθῆ στόν ἀγοραστή της τόν Ἀλῆ ἀποφάσισε νά θυσιάσῃ παιδιά καί γυναῖκες, καί ν' ἀντισταθῆ

“Ο ΝΟΥΜΑΣ”

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Για την Αθήνα Δρ. 8. — Για τις Έπαρχίες Δρ. 7
Για το Έξωτερικό Φρ. χρ. 10.

Για τις έπαρχίες δεχόμαστε και τρίμηνες (2 Δρ. την τρι-
μήνια) συνδρομές.

Κανένας δε γράφεται συνδρομητής ή δε στέλλει μπροστά
τη συνδρομή του.

10 λεπτά το φύλλο λεπτά 10

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στα κιάσκια (Σύνταγμα, Ομόνοια, Εθν. Τράπεζα, Υπ. Οικονομικών, Σταθμός Τροχιδρομού (Ακαδημία), Βουλή, Σταθμός Υπόγειου Σιδηρόδρομου (Ομόνοια), στα βιβλιοπωλεία «Εστίας» Γ. Κολάρου και Σακέτου (άντικρυ στη Βουλή).

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

‘Η Σάμο και η λευτεριά της. — ‘Η έξωτερική μας πολιτική. — Μια διαμαρτύρηση. — Τα διπλώματα του Μιστριώτη. — Οι άγνωστοι μαλλιαροί. — ‘Ο Μιστριώτης μαλλιαρός.

ΤΗ ΜΑΚΑΡΙΑ γαλήνη του ε-ίσημου Κράτους ήρθε να ταράξει το τελευταίο ανακάτωμα στα πράματα της Σάμου. Και τώρα όμως όπως και πάντα, η πολιτική του «δεν είναι τίποτα» και του «δεν πειράζει» βάλθηκε σ’ ενέργεια. ‘Η ή-συχία φυσικά θα ξαναγυρίσει στη Σάμο, αφήνοντας μας πίσω της μερικά αξιομελέτητα μαθήματα.

Και πρώτο πρέπει να φύγει από τους ελνωτισμένους πατριώτες η ιδέα πως η Τουρκία μένει αραγμένη ακόμα στα σάπια νερά του παλιού καιρού. Στην περίπτωση αυτή δείχτηκε πως είναι άξια και στόλο να κινήσει πολύ γρήγορα, και στρατό να διαθέσει για ό,τι εξαιρετικό τύχει, και πως ανθρώπους στρατιωτικούς και κυβερνητικούς μυαλωμένους έχει, και ακόμα διπλωματική αντιπροσωπεία που της είναι εύκολο να θολώσει τα πράματα για το συμφέρο της Αυτοκρατορίας.

Και δεύτερο πως της Ρωμοσύνης ο μεγαλειότερος όχτρος είναι ο ίδιος ε-εαυτός της. Γιατί φανερά βλέπει κανείς πως η Σάμο ή δεν είχε τα δυο πολιτικά της κόμματα, που αντιπροσωπεύουν και τα δυο, ορισμένα πρόσωπα και προσωπικά συμφέροντα, ποτέ δε θα έφτανε σε τέτοιο σημείο αλληλοπαρεταγμού προδοτικού, μπορούσε να ποίμε, αφού κινούνε, το πολύπαθο νησί να ξανακλαβωθεί.

‘Εκεί που έπρεπε να βασιλεύει η αγάπη κ’ η ειρήνη, και που δε θα ε-ίτανε δυνατό να υπάρξει άλλο κόμμα από ένα, το Έθνικό, εκεί γίνεται το μεγαλύτερο κουρέλιασμα της λευτεριάς, δίχως κανένα οδυσιαστικό και δικαιολογημένο λόγο.

Όσο υπάρχει κ’ ένας της κάτοικος, τόσο μαγική στάθηκε η φωτιά εκείνη που έκαμε στάχτη τα κόκαλα των πατέρων τους για να μην τα πατήση ο βάρβαρος, τόσο σημαντικά τα γενικά αποτελέσματα της ήρωικής εκείνης πολιτικής, που με την αλήθεια δεν έπρεπε ο ιστορικός μας να κάθεται και να συλλογιέται πόσο καλλίτερα θα ε-ίτανε να τους λυπούνταν οι Άγγλοι και να τους αφήνανε να ζούνε με την προστασία τους, τη ζωή δηλαδή εκείνη της ελευθεμοσύνης, που σ’ ένας τουλάχιστο φαίνεται κι από την καθαυτή σκλαβιά πιο ταπεινωτική. Μά φαίνεται σά να μην μπορεί ο άνθρωπος να βγεί από τον κύκλο ενός κοινού παρατηρητή, φαίνεται μ’ άλλους λόγους σά να μην έννοιωθε μέσα του την ποίηση, ως την ποίμε, της ιστορίας, που μάς δείχνει βαθύτερα και καθαρότερα τα ελατήρια που κινούνε κάποτε τους λαούς σε πράξεις απίεω παρατόλμες, μέσα όμως τόσο φωτισμένες και τόσο βαθιά μελετημένες, που καταναίει όχι μόνο άκαρσια, μά κι ασέβεια να λυπάσαι που δεν μπόρεσε τέτοιος λαός να ποικιμηθί κάτω από τα πατριωτικά φτερούγια ξενικής προστασίας.

Και το συμπέρασμα από όλα αυτά είναι τόσο θλιβερότερο, ότα γυρίσει κανείς και κοιτάξει τα άλλα νησιά τα γεωτο-νικά της Σάμος, που έχουνε κι αυτά κατοίκους πέρα ως πέρα Ρωμοούς, και δει πόσο ειρηνικά ζούνε κάτω από το πόδι του Τούρκου, υποφέροντας βουβή το ζυγό.

‘Αχ! η Σάμο έπρεπε ναγκαλιάσει τη λευτεριά της σά θεοικό αγαθό, και να μην τη τσαλαπατήσει έτσι άσπλαχνα. Ε-ίτανε γραφτό να δώσει το καλό παράδειγμα εκεί που βρισκότανε.

*

Η ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ μας πολιτική παθαίνει φοβερές γκάφες τη μια πάνω στην άλλη τώρα τελευταία. Μήπως αν ε-ίτανε διοργανωμένη όπως έπρεπε, δε θα μπορούσε να προλάβει το στάλαιο Τούρκικου στρατού στη Σάμο, παρασταίνοντας στην Πόρτα πως το τέτοιο κάμωμα θα έφερνε δίχως άλλο αίματου χύσιμο;

Μήπως δε θα μπορούσε να συνιδάσει τα δυο κόμματα της καταστροφής, πιέζοντάς τα να το κάμουνε για χάρη της Πατρίδας;

Και όμως βλέπουμε πως ο εκεί πρόξενος, είχε κι αυτός χροματιστεί και κοματιστεί, και γίνεται η αιτία σήμερα να τονε διώχνει η Τουρκία από το νησί κόβοντας κάθε σέση μαζί του, με το έτσι θέλω και ενάντια σε κάθε διπλωματική συνήθεια.

Κ’ έρχεται ύστερα απ’ όλα αυτά ο κ. Υπουργός με όλο το φούσκωμά του να μάς πει πως «η Έλλάς έπραξε το καθήκον αυτής περιμαζεύσασα εις τας άγκάλας της τους άτυ-χούς πρόσφυγας».

Το καθήκον της Έλλάδας δεν ε-ίτανε αυτό. Το πρώτο και κύριο ε-ίτανε πως να καταφέρει να μη φτάσουν τα πράματα στα μες. Τ’ άλλα όλα είναι λυρισμοί, που δεν έχουν τον τόπο τους, θαρρούμε, σε τέτια περίπτωση.

*

ΜΙΑ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΗΣΗ που φάνηκε την περασμένη βδομάδα στη φημερίδα «Δικαιοσύνη» υπογραμμένη από μερικούς νέους δικηγόρους, ε-ίτανε ένα πρώτης γραμμής φωτεινό γεγονός.

Οι νέοι επιστήμονες που αγανάχτησαν για την ανελεύτερη ενέργεια του Υπουργού της Παιδείας, που κάλεσε δημόσιους υπάλληλους για να τους απαγορέψει να γράφουνε στη δημοτική μας, μάς έδωσαν την ευκαιρία να δούμε πως στην τόπο τουτο δε χάθηκε ολότελα η λεύτερη συνείδηση κι ο φωτισμένος νοός.

‘Η πνοή της επιφύλαξης που χαρακτήριζε πάνω ως κάτω τη διαμαρτύρηση αυτή, υποθέτουμε, πως ε-ίτανε κάποιο σκέδιο κάποιου πολιτικής προς την Κοινή Γνώμη.

Γιατί βέβαια δεν μπορούμε να φαντατούμε φωτισμένα μυαλά που να μη δέχτηκαν ανεπιφύλαχτα και με όλο το πλάτος που της άξιζει, την ‘Ιδέα, που να μην έννοιωσαν το ζήτημα το γλωσσικό από την αληθινή μεριά του. Και φυσικά, θα είναι και χαρακτήρες, και θα θελήσουν βέβαια να την εφαρμόσουν μάς και κατάλαθαν την Αλήθεια, και να μη περιοριστούν μόνο σε λόγια, όπως όλοι οι άλλοι σημερνοί πατριώτες.

§ 16

Το τέλος του Άλη αρχή δική μας.

Δε θα σταθούμε να περιγράψουμε τα χοντροκοποιά μεγαλεία της Αλήδικης Αύλης στα δέκα στερνά της χρόνια, μήτε να αναλύσουμε τον άκομα πιο χοντρό χαρακτήρα του νέου εκείνου Πύρρου, καθώς τον ονόμαζαν οι άρίθμητοι παράσιτοι που τον τριγυρίζανε Άγγλοι, Γάλλοι και δικοί μας. Τέλος μήτε θα χολοσκάσουμε άνωφέλευτα με τον Έλληνα τον ποιητή του, το Γιάννη Κερασοβίτη, που του έψελνε άσματα ο άνθρωπος ανάλογα με την άτμοσφαιρα που διάλεξε για τη Μούσα του. Προχωρούμε λοιπό στα περιστατικά της καταστροφής του, που έτυχε να είναι και τα περιστατικά του εθνικού Σηκωμού μας.

Ε-ίχε ο Μαχμούτης δυο μεγάλους πασάδες να δαμάση, τον Άλη της Ήπειρος, και το Μεχμέτ Άλη. Αρχισε από τον Άλη, σαν πιο κοντά που βρισκότανε, και με το να έλιζε βοήθεια από τους βασιανισμένους Άρβανίτες, Ήπειρώτες, Ρουμελιώτες. Έτσι λοιπό στα 1820 άρχισε ο πόλεμος μεταξύ Άλη και Μαχμούτη. Πήγε από την αρχή άρχη ο στρατηγός του Μαχμούτη στους Σουλιώτες,

Χαρακτήρες! Ζητάμε βέβαια κάτι μεγάλο στη σημερινή εποχή, κάτι πολύ σπάνιο σε κάθε εποχή άκομα, μά έχουμε την ιδέα, πως η τωρινή εποχή και οι εθνικές περιστάσεις άπαιτούν χαρακτήρες, και μόνο χαρακτήρες. Όλα τάλλα έρχονται κατόπι μονάχα τους.

Οι νέοι επιστήμονες άμα κατορθώσουν να νιώσουνε βαθεία τη σημασία του τέτιου λόγου μας, θα σταθούν οι πρώτοι σηματοφόροι της πολυπόθητης αναγέννησης.

Ός τόσο για την ώρα, χαιρετούμε, επαινούμε, ελπίζουμε.

*

ΔΥΟ ΔΙΠΛΩΜΑΤΑ στα με τώρα τιμητικά έχει κολήσει στην πλάτη του ο Μιστριώτης. Το ένα είναι το περίφημο βούλευμα για τις παραχές των Όρεσσειακών δω και λίγα χρόνια, με την πρόταση του Βισαγγελέα Μπενή-Ψάλλη, που τότε χαρακτήριζε άκαταλόγιστο. Το άλλο είναι το έγγραφο της ολομέλειας της επιτροπής που διορίστηκε για την κρίση των διδαχτικών βιβλίων της Μέσης εκπαίδευσης, που φάνηκε πρό λίγες μέρες στις φημερίδες.

Μ’ αυτό ο Μιστριώτης παίρνει την πατέντα του φωνακλά άθρόπου, του θορυβοποιού, του συμφεροντολόγου, του κουτοπόνηρου, του υποκριτή κλπ. Κι αυτά όλα όχι άεροκουθέντες, μά πράματα χειροπιαστά υπογραμμένα από καθηγητές του Πανεπιστήμιου, επιθεωρητές, γυμνασιάρχες, και λοιπούς. ‘Η αγανάχτηση που φαίνεται σ’ αυτό το έγγραφο της Επιτροπής, μάς κάνει να φανταζόμαστε τι μαρτύρια ύποφεραν οι δυστυχημένοι δασκάλοι αναγκασμένοι να συνεργάζονται με το φιλολογικό Καρνάβαλο της νέας Έλλάδας.

Νά! λοιπόν ποιά είναι τα καλά του πόλεμου.

Εσκεπάζει τους διάφορους Μιστριώτηδες μια χαρά, και φωτίζει το έθνος για τη χιλιερακλαμκρισμένη άξια τους.

*

ΑΥΤΕΣ τις μέρες μερικές δημοσιογραφικές φυλλάδες γράφουνε άρθρα πάνω σ’ άρθρα, και δημοσιεύουνε διάφορες σοφές συνέντευξες για να χτυπήσουνε τους «Μαλλιαρούς». Το περίεργο όμως είναι μέσα σ’ όλη αυτή την ιστορία, πως κανείς δεν αναφέρει και τα όνόματα αυτουών των Μαλλιαρών. Άλλος βγαίνει και λέει πως ο Βαλαωρίτης ε-ίτανε καλός ποιητής γιατί έγραψε στη ζωντανή γλώσσα και φυσικά δεν ε-ίταν μαλλιαρός. Άλλος πάλε λέει για τον Παλαμά, πως κακά κάνουνε να τονε νομίζουνε μαλλιαρό, επειδή γράφει στη δημοτική. Άλλος πάλε έπαινει όλους όσους γράφουνε τη δημοτική και φυσικά και τον Ψυχάρη και τον Παλλη. Άλλος βγαίνει και λέει πως απ’ τα σπλάχνα του λαού πρέπει να βγει η αληθινή ποίηση.

Άμα όμως σκοντάφουνε στη λέξη «Μαλλιαρός» όλοι τότες ανάθουνε, αναφοκοκινίζουνε, κι άρχίζουνε να βρίζουνε τους άγνωστους αυτούς άθρόπους.

Δε θα λάβει στο τέλος κανείς τον κόπο απ’ όλους αυτούς να μάς φωτίσει και να μάς φανερώσει τα όνόματα αυτουών των πανάθλιων μαλλιαρών;

*

και τους πρότεινε να γυρίσουνε από την Κέρκυρα, τάζοντάς τους το Σούλι αν πολεμήσουνε μαζί του. Γυρίσανε ως τρακόσοι νομάτοι, κ’ ένωθήκανε με το στρατό που πολιορκούσε τα Γιάννινα. Γρήγορα όμως καταλάβανε πως του Τούρκου Πασά το τάξιμο ε-ίτανε λόγια, και μέσω του Μάρκου Μπότζαρη άρχινίσανε να συνεννοούνται με τον Άλη. ‘Η δουλειά ε-ίτανε κάτι πιώτερο από κοινή άπάτη. Εύλογα μάς την παρασταίνουνε διπλωματική, αν κρίνουμε από τα στερνά. Γύριψε ο Μπότζαρης από τον Άλη το Σούλι, με τη συμφωνία να πολεμήσουνε, κι αυτός κ’ οι Ρουμελιώτες κ’ οι Μωραίτες, τον Τούρκο. Και το γύριψε το Σούλι με την πρόφαση πως εκεί προφυλαγμένοι οι Σουλιώτες θα μπόρέσουνε να χυμίζουνε εύκολότερα καταπάνω του έχτρου. Δέν τα πολυπίστευε αυτά ο πονηρός ο Άλης, μά στενωχωρημένος όντας, συμφώνησε. Έκλεισε η συμφωνία στα τέλη του 1820, τρεις περίπου μήνες πριν το Σηκωμό. Ξανανεβήκανε λοιπόν οι Σουλιώτες στα βράχια τους, όχι για να βοηθήσουνε τον Άλη, παρά για να δώσουνε το σύνθημα του Άγώνα, γιατί κι ο Μπότζαρης κ’ οι άλλοι Σουλιώτες ε-ίτανε πιά κατηχημένοι από τη Φιλική Έταιρία.

Μου φαίνεται πάντα ο γυρισμός εκείνος τω Σου-

ΤΙ ΘΑ ΠΕΙ μαλλιάρης; Και με ποιά έννοια παίρνει τή λέξη ὁ πολὺς κόσμος;

Μαλλιάρης εἶναι κείνος ὁ ὄχτρος τοῦ ἔθνους, πού θέλει νὰ χαλάσει τὴν ἐθνική γλώσσα, νὰ γράφει παντοῦ καὶ πάντα χαζομάρες καὶ ἀνοησίες, νὰ βρίζει ὅσους ἐργάζονται γιὰ τὴν πνευματικὴ ἀνάπτυξη τοῦ λαοῦ, νὰ χαντακῶνει τὸ λαὸ μέσα σὲ πρόληψες καὶ ἀερολογήματα καὶ νὰ μαζεῦσι καὶ παράδες προδίνοντας τὸ Ἔθνος.

Ἐφαρμῶστε αὐτὸ τὸν ὄρισμὸ πάνου στὸ Μιστριώτη καὶ στὰ κοπέλλια του, καὶ θὰ δεῖτε πόσο ταιριάζει. Αὐτὸς θέλει νὰ χαλάσει τὴν ἐθνική γλώσσα μας, αὐτὸς γράφει καὶ λέει ἀνοησίες, αὐτὸς βρίζει τοὺς δημοτικιστὲς πού ἐργάζονται γιὰ τὸ γκρέμισμα τῆς πρόληψης καὶ τὴν ἀνύψωση τοῦ λαοῦ, αὐτὸς μαζεῦει παράδες μὲ τὰ διδαχτικά του βιβλία τὰ μυαλοσκοπιώτῃρα.

Λοιπὸν δὲα βρίζει ὁ Μιστριώτης τοὺς μαλλιάρους βρίζει τὸν ἑαυτό του. Μὲ γιὰ του!

Τ' ΑΓΑΠΗΜΕΝΑ ΜΕΡΗ

(ὄνειροδῆγημα)

Τοῦ ἀγαπητοῦ μου κ. Α. Ταγκόπουλου

Συχνάζαν ἀλλόκοτοι ἄνθρωποι ἐκεῖ. Γιατί ὅμως ὅλος ὁ κόσμος τὰ ὀνόμαζε ἄγαπημένα Μέρη αὐτὸ κανεὶς δὲν τὸ ξέρει. Μὲ ὅλη τὴν περιέργεια πού ἔχει ὁ καθεὶς νὰ τὰ ξεψαχνίζη ὅλα. Σὰν ὅλα τὰ ὀνόματα πού ζοῦν μέσα στοὺς θρούλους, σὰν τίς ἐπιγραφές ἐκεῖνες, τίς ἀπάνου σὲ ταφόπετρες, ἢ σὲ παλιὰ μαρμάρινα μνημεῖα γιὰ νὰ ὑποβάλουν ὠραία αἰσθήματα στοὺς τρελλοὺς τραγουδιστάδες καὶ νὰ σκανταλίζουν τοὺς ψυχροὺς ἀρχαιολόγους, τοὺς ψυχρότερους ἀπ' τίς ταφόπετρες καὶ ἀπ' τὰ μάρμαρα αὐτὰ τῶν μνημείων, πού βάλθηκαν νὰ σέρνουν στὴν πολυκαιροσύνη τους μιὰ ἐπιγραφή ἢ ἓνα ὄνομα σὰν μυχόφτυμα.

Ἐκεῖ δὲν εἶταν γραμμένο σὲ καμμιὰ πέτρα, σὲ καμμιὰ κολόνα, σὲ κανένα μνημεῖο ἢ ἐπιγραφή αὐτῆ, πού κάνει τὸν καθένα νὰ ἐπιστρέφῃ μ' ἓνα γοργότατο βῆμα στὸν περασμένο καιρὸ! Μὰ κείνος πού πέρασε διαβατικὸς καὶ ἀργοπλάνητος κείθενες, εἶν' ἀδύνατο νὰ μὴν ἄκουσε τὰ πολυμίλητα δέντρα, ἢ τὰ πουλιά στὰ κλωνόκλαρα τους, ἢ τὰ νερά στοὺς ἴσκιους τους νὰ συχνοῦν στὸ διαβατικὸ καὶ ἀργοπλάνητο πῶς ἐκεῖ, ἐκεῖ εἶναι τ' ἄγαπημένα Μέρη ἄγαπημένα σὲ ὅλους τοὺς καιροὺς χωρὶς νὰ ξέρη κανεὶς τὴν αἰτία καὶ συχνασμένα πάντ' ἀπ' τοὺς πῖο ἀλλόκοτους ἄνθρώπους τοῦ καθενὸς καιροῦ.

λιωτῶνε σὰν ἀνέβασμα μεγάλου Ἡγεμόνα στὸ θρόνον του, νὰ δώσῃ στὸν κόσμο σοβαρὸ καὶ πολυσήμαντο μήνυμα.

Ἐπίασαν πρῶτα τὸ Σούλι, καὶ κατόπι τὴν Κιάφα. Συστήσανε πρόχειρη Κυβέρνηση, συναγοικιόντανε μὲ σπουδαῖα ἐπαναστατικὰ κέντρα καὶ στὰ Ἐφτάνησα καὶ ἄλλου, τέλος καὶ ἀπὸ τὸν Ὑψηλάντη λαβαίαννε γράμματα. Μὲ τὸ Μάρκο λοιπὸν ἀρχηγὸ τους κατεβήκανε νὰ βοηθήσουνε τάχα τὸν Ἀλῆ. Παίξανε μὲ τὸν καιρὸ ὅσο μπόρεσαν. Στὸ μεταξὺ ὁ Μαχμούτης ἀλλάζει στρατηγὸ, καὶ στέλνει τὸ Χουρσίτη, τὸ φοβερὸ Πασά τοῦ Μοριά (Γενάρης, 1821). Ὁ μισεμὸς αὐτὸς τοῦ Χουρσίτη ἀπὸ τὸ Μοριά στάθηκε γιὰ τοὺς Μοραῖτες οὐρανοκατέβατη ἀφορμὴ. Ἐξέσπασε, καθὼς ξέρουμε, τὸ κίνημά τους τίς 25 τοῦ Μάρτη, καὶ μένει γιὰ τιμὴ τους πού αὐτὴ τῆ μέρα ὄρισε κατόπι ὁ λαὸς ἐθνική του γιορτή. Ὁ Ὑψηλάντης εἶχε ξεκινήσει ἀπὸ τὰ βορεινὰ τὸ Φλεβάρη. Ἡ Ρούμελη καὶ τὰ νησιά σηκωθήκανε λίγο κατόπι. Ἄναψε λοιπὸν παντοῦ ἡ φωτιά, καὶ ὅμως ὁ Χουρσίτης ἐμνησκε ἀκόμα μπλεγμένος μὲ τὸν Ἀλῆ. Μόλις τὸν ξέκαμε στὴν ἀρχὴ τοῦ ἄλλου χρόνου, ὅταν ἡ θυσία εἶτανε πιά τελεσμένη. Βαλτέσι, Θερμοπούλα, Ἐρεσσό, Μονεμπασιά, Πύλο, Τρί-

Κανεὶς ἀπ' τοὺς ἄλλους δὲν πατοῦσε ποτὲ σ' αὐτοὺς τοὺς τόπους ἂν καὶ ὁ καθένας ἀποθυμοῦσε προτοῦ σφαλῆσῃ τὰ μάτια του καὶ κατεβῆ στὴν ἄλλη ζωὴ, πολὺ ἀποθυμοῦσε νὰ πατοῦσε τὸ πόδι του μιὰ βολὰ στ' ἄγαπημένα Μέρη, πού τὰ συχναζοῦν οἱ ἀλλόκοτοι ἄνθρωποι. Κι ὅσο εὐκολο φαίνεται πάντα νὰ πραγματοποιηθῇ αὐτὴ ἡ ἀποθυμία τῶν ἄλλων, τόσο δύσκολο εἶναι στὴν ἀλήθεια, μὰ τὸ Θεὸ δίχως νὰ καταλαβαίνει καὶ σ' αὐτὸ τὴν αἰτία κανεὶς, ἀφοῦ τὰ μέρη πού λέμε, εἶναι στὸ μέσο τῆς πολιτείας τους· ἐκεῖ σ' ἓνα μικρὸν ἀνῆφορο μιᾶς τάπιας καὶ δὲν εἶναι νὰ πῆς μῆτε στὰ βάρη τῆς θάλασσας πού κατοικοῦν οἱ γιαλογιαλοῦρες, μῆτε στὴ σπηλιά πού ἀναβρῦζει τὸ ἀθανατοῦρι, πού πᾶνε τὰ βκισιλόπουλα καὶ πιά δὲ γυρίζουν· πού ὅλ' αὐτὰ μποροῦσε νὰ ὑποθέσῃ κανεὶς πῶς εἶναι καὶ φαντασίες τῶν βαρσικιωτῶν, καὶ μποροῦσε νὰ ὑποφιαστῇ πῶς θένε νὰ τὸν περάσουν γιὰ μωρουδέλι νὰ τοῦ πῶν στὴ καλὰ καθούμενα καὶ τώρα πίσω, πίσω παραμύθια πού λέν οἱ γριές.

Δικαιολογούμενοι χωρὶς νάναί καὶ δικαιολογούμενοι, ὅταν κάθε βράδου πού ἀποσώνουν τίς δουλειές τους καὶ ξεχύνονται εἴτε πρὸς τὸ δρόμο τῶν κυπαρισσιῶν, πρὸς τίς δυσμικὲς ὥρες γι' ἀναψυχή, εἴτε πρὸς τὴν παλιὰ Πύλη τῆς χώρας τους καὶ ρωτιοῦνται ἀναμεταξύ τους ἂν ἐπῆγαν καὶ σήμερα ἐκεῖ ἀπάνου, ἢ ἂν σκοπεύουν τῆ' νύχτα, ἢ τὴν ἄλλη τῆ μέρα νὰ μεταβῶν, κοιτάζονται σὰν πετρωμένοι καὶ χωρὶς νὰ βγάξουν μιλιὰ προχωροῦν συλλοισμένοι τὸ δρόμο τους.

Κι ὅμως στ' ἄγαπημένα Μέρη ἐσύχναζαν καὶ συχναζοῦν πάντα κάποιοι ἀλλόκοτοι ἄνθρωποι. Πολ- λές φορές τυχαίνει νάναί καὶ σημειωμένοι μερικοὶ ἀπὸ δαύτους τόσο, πού νὰ κινοῦν τὸν περιγέλο, λέει ὁ κόσμος. Οἱ πῖο πολλοί, γιὰ νὰ μὴν ξεχνοῦμε τίποτε, ἀφίνουν τὰ μαλλιά τους μακριὰ σὰ γυναῖκες· καὶ ἢ θᾶναι ψηλοί, ψηλοὶ σὰν κυπαρίσσα· δίχως καμμιὰ νοστιμιά, ἢ τόσο κοντούληδες πού τὰ χάνει τὸ λογικὸ σου. Μὰ ἡ ἀλήθεια εἶναι πῶς καμμιὰ βολὰ τυχαίνει νὰ βγαίνουν ἀπὸ δαύτους καὶ κάποια παληκάρια τόσο πανώρια, ἀγαπώπλαστα, πού ἀκριβῶς γι' αὐτὸ δὲν ξεδιακρίνονται ἀπ' τοὺς συντρόφους τους, γιὰ τὴν ὁμορφιά τους ἢ ὑπέροχη μοιάζει τόσο σὰν ζωτικὰ καὶ ἀφύσικη πού πάλι δὲν ξέρει τί νὰ συλλοιστῇ κανεὶς καὶ ἀρκιέται μοναχὰ στὸ νὰ ξεκαρδιστῇ γελῶντας μαζί τους.

Γιὰ πρώτη του βολὰ θὰ δῆ κανεὶς τόσο πολὺ

πολη, — ὅλα τὰ πρῶτα ἐκεῖνα σημάδια τῆς νέας μας ἱστορίας, εἶτανε χαρκαγμένα. Ὡς κ' ἡ πρώτη ἢ Ἐθνικὴ Συνέλευση τῆς Ἐπιδάουρος εἶχε συγκροτηθῇ, κ' ἡ ἀπόφασή της κήρυχνε μπροστὰ σὲ Θεὸ καὶ σ' ἀνθρώπους πῶς τὸ Ἔθνος ὑπάρχει.

§ 17

Μερικοὶ στοχασμοί.

Στέκεται ἰδῶ ὁ ὀδηγὸς μας καὶ μᾶς ἀνακεφαλαίωνει ὅλα τὰ ἐπαναστατικὰ κινήματα, ἀρχινῶντας ἀπὸ τὰ στερνὰ αὐτὰ πού ἀναφέραμε, καὶ πηγαίνοντας βῆμα βῆμα πίσω ὡς τὴν περίφημη ἰδέα τοῦ Ἀθρήνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, θέλοντας νὰ μᾶς δείξῃ πῶς ὅλοι οἱ Ἀγῶνες ἐκεῖνοι εἶτανε εἰδος ἀλυσίδα, πού στερνὸς τῆς κρίκος στάθηκε ὁ Ἱερός ὁ Ἀγῶνας. Ἀλήθεια, τὸ ὁμολογεῖ πῶς ἀπὸ τὰ κινήματα ἐκεῖνα ἔλειπε ἡ ἔνωση, ἡ συνέργεια, καθὼς καὶ ὁ ἓνας, ὁ ἱερός ὁ σκοπὸς, καὶ πῶς ἡ Φιλικὴ Ἐταιρία μᾶς τᾶφερε τὰ παρὰ τὴν αὐτὰ συστατικά. Ἐπρεπε ὅμως νὰ μοιολογήσῃ καὶ κάτι ἄλλο. Ἐπρεπε νὰ μᾶς τὸ ξηγήσῃ καθαρὰ πῶς ἀπὸ τοὺς ἀγῶνες ἐκείνους οἱ πῖότεροι εἶτανε ἀντεθνικοί, καὶ

ταιριασμένες καὶ ἀρμονισμένες τὴν Ὅμορφιά μὲ τὴν Ἀσκημιά, σὰ δίδυμες ἀδερφάδες· δυὸ πράγματα τόσο ἀταίριαστα καὶ τόσο ἀνάρμοστα γιὰ ὅλους ὅσους βλέπουν τὴν ἀπανωσιὰ τῶν πραγμάτων καὶ βγάξουνε τὰ σοφὰ τους συμπεράσματα. Μὰ ὅλ' αὐτὰ δὲ δισταζῶ νὰ πῶ πῶς εἶναι καὶ φλυαρίες, πού τίποτε δὲ μᾶς λένε καὶ πῶς κάθε ἄλλο ἀπ' αὐτὰ θέλει νὰ συμπεριλάβῃ ἡ τωρινὴ μας ἱστορία.

* *

Λένε πῶς εἶναι καιρὸ· θὰ πᾶνε πολὺ λιγοστὰ χρόνια ἀπὸ τότε· ἓναν καιρὸ — ἰδῶ καὶ χρόνια τόσο μετρημένα στὰ δάχτυλα ἐνὸς ἀνθρώπινου χεριοῦ — στὴ συντροφιά τὴν παράξενη πού γέμιζε καὶ ζωήρευε τ' ἄγαπημένα Μέρη, ξάνοιγες καὶ ἓνα λαμπρόπλαστο παληκάρι, πού ὁ κόσμος ζηλεύοντας καὶ μὴν ξηγῶντας τὴν ὁμορφιά του, ἔλεγε πῶς τὸ μισοῦσε ἀκριβῶς ἀπ' τὴ μέρα πού συνδέθηκε καὶ φιλιώθηκε μὲ τὴ μυστηριώδη συντροφιά τῶν ἀγαπημένων μερῶν. Αὐτὸ, μὰ τὸ Θεὸ, εἶναι ψέμμα σὰν ὅλα πού παραδέχεται τὸ πλῆθος. Γιατί τὸ δικὸ μας παληκάρι πού ἐμοιάζε σὰν τὸ ξανθολούλουδο καὶ σὰν τὸ μονογιὸ τοῦ Ἀπρίλη, εἶταν ἀληθινὸ ρηγόπουλο, δίχως καὶ αὐτὸ νὰ τὸ ξέρῃ· ἓνας λόγος γιὰ νὰ μὴν παινεύεται ποτές του καὶ νὰ μὴν καταφρονάει τὸν τίμιον ἄνθρωπο· ἡ μεγαλύτερη αἰτία τούτῃ πάλι γιὰ νὰ γενήσῃ τὴν ἀντιπάθεια, προτοῦ καλὰ καλὰ χαρῆι τὸ φῶς τῆς μέρας.

Σὰ μάθαινε πῶς γινόταν τόσοσ λόγος γι' αὐτὸν σ' ὅλους τοὺς κύκλους τοῦ πλῆθους καὶ τοῦ σέρνανε ζοπίσω του κατηγορίες μὲ τὸ καντάρι, γιὰ τοὺς τρόπους του, γιὰ τὴ ζήση του καὶ γιὰ τὸ καθετί του, στρογγύλευε τὰ γλυκὰ μάτια του, ἀναβοκατέβαζε τὰ φρύδια του, σούφρωνε τὰ ρόδινα χεῖλια του καὶ ἔμειν' ἐξτατικὸς γιὰ πολλὴν ὥρα· δίχως νὰ βγάξῃ μιλιὰ καὶ γινόταν ὅλος ἓνα ἐρωτηματικὸ:

«Γιατί, καλέ μου, γιατί;»

Ἀλήθεια γιατί; Μπά, τί λόγος! Ἄς εἶναι καλά... Πάντα καλά ἄς εἶν' ὁ κόσμος καὶ κόσμος εἶναι καὶ ἄς λήρ. Στ' ἄγαπημένα μέρη πού συχναζοῦν οἱ ἀλλόκοτοι ἄνθρωποι καὶ αὐτὸς μὲ τὸν καιρὸ ταχτικώτερος ἀπ' ὅλους ἐγίνηκε.

Ὁ ἥλιος ποτές του δὲν ἔριχνε ἀπότομο τὸ φῶς του ἐκεῖ ἀπάνου καὶ μόνος του θέριωσε τὰ ταπισιόλατα νὰ φουντώσουν, νὰ ψηλώσουν, γιὰ ν' ἀριώνεται ἡ δύναμή του πέφτοντας, ἔχει μόνον νὰ μὴν ἐνοχλῇ τὸ πανέμνοστο ρηγόπουλο, μὰ ὀλωσδιόλου τὸ

πῶς μόλις τὴν ἀρχὴ τοῦ δέκατου ὄγδοου αἰῶνα ἀρχινῶμε καὶ βλέπουμε κάποια ἐθνικὴ συνείδηση μέσα στὰ σπλάχνα τῆς Κλεφτουριάς, καὶ αὐτὴ πολλὲς φορές φαρμακωμένη ἀπὸ πολυκαίρες ἠθικὲς ἀρρώστιες.

Ὁ Λάμπρος Κατζῶνης κ' οἱ Σουλιῶτες εἶτανε πρῶτοι πού μᾶς φανερώσανε τὰ ἠρωϊκώτερα ψυχόρημα τῆς φυλῆς, οἱ πρῶτοι μᾶς ἐθνικοὶ ὀδηγοί, προφήτες καὶ μάρτυρες. Αὐτοὶ ριζῶσανε τὸν ἀληθινὸ, τὸν αὐτότελο καὶ τὸν ἀνεξάρτητο Ἑλληνισμὸ μέσα στὴ ρωμαϊκὴ ψυχὴ, καὶ δίχως ἐκεῖνο τὸ γνήσιο συστατικὸ τοῦ ἀθάνατου ἐθνισμοῦ μᾶς ὁ ἄλλος, ὁ ἀπ' ἔξω Ἑλληνισμὸς, ὁ φωτισμένος ἀπὸ τίς ἐθνοφτιαστρες ἰδέες τοῦ νεώτερου πολιτισμοῦ, ὁ πατριωτικὸς, ὁ φιλότιμος, μὰ πάντα πλακωμένος ἀπὸ κἀνόνες στενοκέφαλου δασκαλισμοῦ, θὰ κατόρθωνε τόσο λίγα, πού ὡς κ' ἡ Φιλικὴ Ἐταιρία του θὰ χανόντανε σὲ ἀδοξῆς λησμονησιᾶς βάθια.

Ἦρθε ὅμως στὴν ὥρα τῆς ἡ ἐνέργεια αὐτῆ τῆς Φιλικῆς Ἐταιρίας, καὶ μᾶς ἔφερε τῶνα, μὰ σωτήριο καλὸ τῆς, τὴν ἔνωση. Καλὸ βγαλμένο ὄχι ἀπὸ κλασσικὲς μελέτες, πού ἂ μᾶς ἐδειχναν ἓνα δοξασιμένο παράδειγμα Ἑλληνικῆς συνέργειας, μᾶς φέρνανε μύρια ἔλεεινὰ παραδείγματα χωρισμοῦ καὶ κα-

έναντίο· νὰ τοῦ χαϊδεύῃ μόλις δὲ μ' ἕνα ἡμερώτατο φῶς τὸ ἀγγελικὸ πρόσωπό του καὶ νὰ τοῦ μεταγύζῃ στὴ σκέψῃ του ἱστορίες καὶ ἱστορίες ἕνα σωρὸ τῶν κύκλων φωτεινές.

Οἱ μάγοι δὲν ἔχουν ἀνάγκη τῆς ἀνώφελης τῶν ἀνθρώπων ἀγάπης· καὶ πῶς τὸ λέν ἄλλιῶς ποὺ δὲν ἔχουν καιρὸ; Οἱ μάγοι ποὺ βυζαίνουν ἀπ' εὐθείας ἀπ' τὴ Φύση, σὰν αἰώνια βυζασταρούδια, γάλα θεοτικό, ἀμβροσία μακάρων, ποὺ στήθουν ἀνταπόκριση μὲ τοὺς κορυδαλλοὺς καὶ μὲ τὰ φεῖδια, μὲ κάθε κοσμικὸ καὶ ὑπερκόσμιο, ποὺ κατεβαίνουν τὴ θεοσκοτεινὴ σκάλα τοῦ Μυστηρίου καὶ ἀνεβαίνουν καὶ πάλι τὸν ἀητὸ καὶ τὰ βάζουν καὶ μ' ὅλους τοὺς Θεοὺς κάποτε; Οἱ μάγοι, ἀμὲν οἱ μάγοι δὲν ἔχουν ἀνάγκη τῆς φιλίας τῶν ἀνθρώπων καὶ πῶς τὸ λέν ποὺ δὲν ἔχουν καιρὸ; Οἱ ἀνθρώποι πρέπει νὰ ἔχουν ἀντίθετη ἀνάγκη τῆς φιλίας αὐτῶν—πῶς νὰ τοὺς ποῦμε—τῶν συχναστῶν τῶν ἀγαπότοπων.

* *

Τὸ δέντρο, τὸ φεγγάρι καὶ ὁ μάγος. Ὁ μάγος, τὸ ἀηδόνι καὶ ἡ ἀγριοτρανταφυλλιά. Ὁ βορριάς, ἡ μουσικὴ καὶ ὁ μάγος. Σύμβολ' ἀνακατωμένα καὶ ἀξεδιάλυτα. Ὅσο καὶ ἂν τὸ καθέν' ἀπ' αὐτὰ ἀποτελοῦσαν μιὰ ξεχωριστὴ ὑπαρξή, εἴταν στιγμὲς ποὺ σμίγανε μὲ τόσο παράδοξο τρόπο, ποὺ ἐβλεπες ζαφνικὰ ἕνα δέντρο μὲ ἀνθρώπινο κεφάλι γιὰ κορφή του· ἐβλεπες ἕναν ἄνθρωπο μὲ ἀγριοτριαντάφυλλα ἀντὶς μαλλιά καὶ ἐβλεπες τ' ἀηδόνια νὰ κατεβάζουν τὸ φεγγάρι ἐκεῖ κάτω καὶ τὸ Βορριᾶ πάλι νὰ σκεπάζῃ τὸ ζωτικὸ θέαμα μὲ τὸν ἀπὸ σύννεφα μελανὰ μαντύα του γιὰ ν' ἀναστατώνῃ τοὺς παθιάρηδες ρωμαντικούς. Τὸ παληκάρι ποὺ γνωρίζοταν μοναχὰ μὲ τ' ὄνομα μάγος, δὲν ξέρεῖ ἀσφαλῶς κανεὶς νὰ πῇ, ἂν γεννήθηκε κάτω στὴ χώρα τῶν ἀνθρώπων, σὲ κάποιο ταπεινὸ καὶ ἀπόξενο σπιτάκι, ἢ σὲ παλάτι μαρμαρόχριστο ἀπὸ κάποιους γονιοὺς ποὺ πεθαίνουν. Ἀπ' ἐναντίας μάλιστα θρυλιόταν ἀπὸ μερικοὺς πῶς τάχα ἢ ὁ Βορριάς καὶ ἡ Λεύκα τὸ ἀπόρριζαν ἐκεῖ σὲ Ἀγαπημένα Μέρη κάποιαν αὐγή, ἢ πῶς ἔπεσε σὰν πεσοῦμενο ἀστὲρὶ ψηλὰ ἀπὸ ἄγνωστο οὐρανὸ, κάποια ὀργιαστικὴ νύχτα τοῦ Μάη, ἢ πῶς δημιουργήθηκε ἔτσι ἀπλῶς καὶ ὡς ἔτυχε ἀπὸ τὴν ἡμερὴ τῶν φουντωμένων κλωναριῶν μουσικῆ, σὰν ἦχος νέος δυσαρμονικός καὶ παράταιρος ποὺ βγαίνει ἀπὸ κάποια ἀκατεχίχ γιὰ νὰ γίνῃ μιὰ μέρα ὁ ἴδιος αἰτία καινούργιας δημιουργίας.

Ἡ μόνη ἀφορμὴ ποὺ τὰ δέντρα ἀλλότροπα ἀπλωναν τοὺς ἴσκιους καὶ τίς δροσιές τους σὰν παρυσιαζόταν ἀνάμεσόν τους· τὸ φεγγάρι ἀλλότροπα

φώτιζε τὸ πρόσωπό του καὶ τ' ἀηδόνια πετώντας στοὺς ὤμους του, τραγουδοῦσαν περιγλυκὰ καὶ ἐπίμονα πασκίζοντας νὰ τοῦ μπάσουν στὸ νοῦ καὶ στὴν καρδιά του τὴν ἀνησυχία μὲ τ' ἀντίθετα συναισθηματὰ της.

* *

Πολλὲς φορές ὅταν τὰ κυριακάτικα πρωινά, ποὺ οἱ ἀνθρώποι ὅλοι στολίζονται κάπως κωμικὰ μὲ τίς πιὸ καινούργιες τοὺς ἀλλαξίες γιὰ νὰ μεταβοῦν στὴν ἐκκλησίαν τους νὰ λειτουργηθοῦν, σταματοῦσε τὸ παληκάρι στὴ χοντρή ἐκκλησιόπορτα, εἴτε γιὰ νὰ μετασταναθῇ κάπως μιὰ πίστη, ποὺ ἔχασε ἀπὸ πολὺν καιρὸ, μὲ ὅλες τίς γλυκαγγίχτρες ἀνεμνήσες της, εἴτε γιὰ νὰ πάρῃ τὴν εἰκόνα τῶν πολυπροσευχομένων πολυευλαβῶν, εἴτε καὶ γιὰ νὰ στερεώτῃ καλλίτερα κάποια του πεποιθήση ὑστερινώτερη ξαναπαρατηρώντας τὰ φαμφαρόνικα κινήματα κάποιων μαυροσκεπασμένων καλοθρεμμένων ἀνθρώπων, ποὺ στάθηκαν εἰδῶλα ξωφρενικὰ μιᾶς χρόνιας ψευτοσύνης, εἴτε καὶ, ποῖος ξέρεῖ... Ἡ ἀλήθεια εἶναι πῶς περνοῦσε κείθενες ὀλότελα ἀπαρτήρητος ἀπὸ τὸ πλῆθος ποὺ εἴταν ἀφοσιωμένο στὰ θεῖα ρήματα τὰ ἐξερχόμενα ἀπὸ στόματα νοῦφρων, μὲ ρινόφωνη καὶ σκιστὴ μελωδία, σὲ γλῶσσα ἀκατανόητη καὶ γι' αὐτὸ θεοσεβούμενη.

Μιὰ γλυκιὰ κόρη ἀνακατωμένη στὸ πλῆθος ἔστρεφε συχνὰ τὰ μάτια της καὶ ἀντίκρυζε τὸν ἀγγελικὸ ἀντίχριστο, δείχνοντας μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ βέβαια, πῶς δὲν εἴταν καὶ τόσο φανατικὴ σὲ ὅλα αὐτὰ ποὺ διαδραματιζόντουσαν ὀλόγυρα.

Πολλὲς φορές καὶ τὰ σφαγμένα δειλινά, ἡ κόρη συνανπατοῦσε τὸ ξανθὸ παληκάρι ποὺ ἀνηφόριζε πρὸς τὴν τάπια τῶν Ἀγαπημένων Μερῶν, ἐκεῖ στὸ σταυροδρόμι ποὺ διαχωρίζει σὲ δύο, τὴν κατοικημένη ἀπὸ τὴν ἀκκοιτικὴν πολιτεία.

Πολλὲς φορές στὴ συλλογὴ της πέρασε ὁ ξανθὸς νιὸς μὲ τὴν ἀλλοτινὴ ὁμορφίαν καὶ ἄλλες τόσες στάθηκε ἐπίμονα ἐκεῖ σὰν πειρασμός.

Πολλὲς φορές σπρωγμένη ἀπὸ κάποιο ἀζύμωτο αἶσθημα, ξέτασε νὰ μάθῃ καθέκαστα γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ παληκαριῦ καὶ ἡ ἀόρατη σκάλα στήθηκε πολὺ νωρὴ ἀπὸ τὴ σκέψῃ στὴν καρδιά της, ἀπ' ὅπου κύλησε τὸ παληκάρι χωρὶς πολλὰς δυσκολίες. Καὶ κάποτε ποὺ ἡ ἀπελπισία τῆς στένεψε ἀβάσταχτα τὰ ὄρια τῆς ζωῆς της, ἔλαβε τὴν ἀπότολη ἀπόφασιν νὰ ἀνεβῇ στ' Ἀγαπημένα Μέρη, ἀνάμεσα ἀπ' τοὺς ἀθάνατους ἴσκιους τῶν ζωτικῶν δέντρων νὰ δοκιμάσῃ καὶ αὐτὴ τὸ γραφτὸ της.

* *

Δὲ λουσαρίστηκε ὀλότελα καὶ δὲ ντύθηκε φαν-

ταχτερὸ φόρεμα μὲ χτυπητὲς ταντέλλες καὶ πλουμίδια. Οὔτε τῆς Πόλης χερσοβράχιολα, οὔτε τῆς Ἰντίας πετράδια, οὔτε δαχτυλίδια καὶ σκουλαρίκια μὲ σπάνιες διαμαντόπετρες δὲ φόρεσε. Μόνον στὴ βρύση—τὴν κυρούλα τὴ βρύση—τῆς μικροσκοπικῆς αὐλῆς της, κατέβηκε καὶ πλῆθις παστρικά καὶ δροσιμένα. Χτενίστηκε ὁμορφα καὶ ἀπλὰ· ἔδεσε τὰ πυκνοσγουρά της μὲ μιὰ βυθιόχρωμη κορδέλλα· ἔρριξε καὶ μιὰ ποδιὰ ἀπάνου της, περίσσα ταιριασμένη στὸ κορμάκι της καὶ ξεκίνησε ἀργὰ, ταπεινὰ σὰ γιὰ σὲ τάμμα.

Στ' ἀγαπημένα μέρη ποτὲς ἄλλοτε δὲ συνέβηκε τίτεια λαχτάρα ζωῆς νὰ ξεχυθῇ. Ὅλα ποθοῦσαν τὰ πράγματα ὀλόγυρα. Ὅλα λὲς ἀνοίγαν ἀγκαλιές σὰ νὰ πρόκειται κάποιο νὰ δεχτοῦν χαμένο τους καλὸ, ποὺ ἀπὸ καιρὸ εἴταν χαμένο καὶ ἀπὸ καιρὸ κουραστήκαν νὰ τὸ προσμένουν, κουραστήκαν νὰ τὸ ἀποζητοῦν. Κι εἴταν τὸ καρτέρισμά τους αὐτὸ—ἡ ἱερὴ ἀδημονία—μιὰν ἀπιαστὴ ἀρμονία πρωτεχτέλεστη, ἀπ' ὅλα τὰ ἐμψυχα καὶ ἀψυχα ὄντα τῶν μερῶν ἐκείνων, σὲ ὅλες τίς ἄκρες:

«Κάτι θὰ συμβῇ, κάτι θὰ γίνῃ!»

Ἐμοιαζε σὰ νὰ λὲθ ἡ ἀρμονία αὐτὴ ποὺ ὄλο τὰ ἔλεγε καὶ ὄλο τὰ ξανάλεγε γλίγωρα, γλίγωρα. Κι ὅταν ξεπρόβαλε ἀνάμεσόν τους τὸ χαμένο καλὸ ποὺ εἴταν ἡ κόρη ποὺ λέγαμε, ἡ σκηνὴ εἴταν στὸ συμπλήρωμά της. Ἐμοιαζε σὰν τίς θρησκευτικὲς ἐκείνες θολογραφίες σὲ παλαικὲς ἐκκλησιᾶς ποὺ παρκαταίνου ἕνα Θεὸ ποὺ κατεβάνει πρὸς τὰ πλάσματὰ του.

Ἡ μυστηριώδικη συντροφία ἀνησύχησε μιὰ ἀλλόκοτη, σφοδρὴ ἀνησυχία. Σώπασαν ὅλοι καὶ ὅλοι κυριεμένοι ἀπὸ τὸ ἴδιο συναίσθημα γύρισαν ἀπότομα καὶ νευρικά καὶ ψιθύρισαν:

«Κάτι συνέβηκε, κάτι ἔγινε!»

Τυχεροὶ καθὼς σταθήκαμε νὰ βρεθοῦμε γεννημένοι ἀπὸ μεγάλους προγόνους, ἄξιοι καθὼς βγήκαμε νὰ ποδεῖξομε τὴ γνήσια μας συγγένεια μὲ ἡρωϊσμούς σὰν τοὺς παλιούς ἐκείνους, ἂν εἴχαμε καὶ τὴ διπλωματικὴ ἀξίωσιν ἑνὸς Ἰταλοῦ ἢ καὶ ἑνὸς Βούργαρου, θὰ τονε γυρίζαμε τὸ Φιλελληνισμὸ τῶ χρόνων ἐκείνων σὲ πολῦτιμο σύμμαχο. Τὸν ἀφήσαμε ὅμως νὰ γίνῃ ἀπλὸς Προστάτης μας μὲ τὴ δουλικὴ καὶ ἀναξιοπρεπὴ διαγωγή μας, καὶ μᾶς ξέφυγε λαμπρὴ εὐκαιρία· ἡ εὐκαιρία νὰ συστήσομε ἀκέρια ἔθνικὴ ὑπαρξή καὶ δύναμη, ποὺ ποτὲς δὲν ἀποδείχτηκε ἡ ἀνάγκη της τόσο τρανὰ ὅσο σήμερα, ποὺ μᾶς φοβερίζουνε ὄχτροι τρεῖς χερρότεροι καὶ τρεῖς δυκατώτεροι (1).

Τοῦ φιλελληνισμοῦ ὡς τόσο ἡ ψυχολογικὴ ἢ ἀνάληψη ἀνήκει ὄχι τόσο στὴν ἐποχὴ ποὺ ζεταζομε, ὅσο στὴν ἀργότερη ἐποχὴ τοῦ Ἀγῶνα. Μένει λοιπὸν καὶ αὐτὸ τὸ ζήτημα στὰ χεῖρα τοῦ ἱστορικοῦ ποὺ δὲν ἤρθε ἀκόμα. Ἐμᾶς δουλεῖα μας εἶναι, τώρα ποὺ γνωρίσαμε κάπως τὴν πολεμικὴν ἢ ἄθετε τὴν πολιτικὴν ζωὴ τοῦ ἔθνους τὸν καιρὸ τῆς Τουρκοκρατίας, νὰ ζετασομε καὶ τὴν ἄλλη μας τὴ ζωὴ, τὰ γενικὰ συστατικά μας, τὰ κεφάλαια μ' ἄλλους λόγους ποὺ κρατοῦσαμε τὴ στιγμὴ ποὺ καταπιανοῦμαστε τὸν Ἀγῶνα, ὀλικὰ, κοινωνικὰ, ἠθικὰ, νοητικὰ. Αὐτὰ περίπου μᾶς ἀραδιάζει καὶ ὁ ὀδηγός μας, ὥστε ἂς ἀκολουθήσομε καὶ σ' αὐτὰ, νὰ δοῦμε ὡς πόσο τὰ καλονοιώσει καὶ τὰ καλοζύγιασε, λοιπὸν ὡς πόσο τὰ καλονοιώθει καὶ τὸ ἔθνος, ποὺ τὸν ἀκούει καὶ τονε μελετᾶει τώρα τόσους χρόνους.

(ἀκολουθεῖ)

ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΛΙΩΤΗΣ

1) Ἐκεῖνο ποὺ μᾶς φέρνει κάποτε σὲ ἀπερίγραφη ἀπελπισία εἶναι οἱ δουλόπρεπες ἰδέες ποὺ ἀκούμε καὶ σήμερα ἀκόμα ἀπὸ μερικοὺς, καθὼς λόγου χάριν τάπιστευτα ἐκεῖνα λόγια τοῦ Ἐμπρός· σ' ἕνα φύλλο τοῦ Μάρτη, 1907: «Ἡ Ἑλλὰς ἦτις ἀνεγεννήθη καὶ ὑφίσταται δικαίωματι ἀναμνήσεως, δὲν ἔχει οὐδένα λόγον ὑπάρξεως, εὐθὺς ὡς θραύση καὶ τὸν τελευταῖον αὐτῆς δεσμὸν μετὰ τοῦ ἀρχαίου κόσμου, (δηλαδὴ τὴν Καθαρεύουσα!)».

τατροφῆς· μὰ βγαλμένο ἀπὸ τὴν παγκόσμια ἱστορικὴ πείρα, ἀπὸ τὴ νεώτερη μορφή τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ μάλιστα μὲ τρόπο μεγαλοστοχάστο καὶ μεγαλοσκέδιστο, μὲ τὴν ἰδέαν δηλαδὴ νὰ ἐνώσῃ ἔθνος χωριστικὸ ἀπὸ φυσικὸ του καὶ ἀπὸ προγονικὸ του, γαργαλίζοντας καὶ ἐρεθίζοντας τὴ μεγαλύτερη ἀδυναμία ποὺ τοῦ κολλήσανε τὰ πολυαἰώνα βάσανά του, τὴν ἀδυναμία νὰ προσμένῃ ἀπ' ἄλλου βοήθειες, καὶ μάλιστα βοήθειες ἀόρατες καὶ μυστικῆς, ποὺ ταιριάζανε τόσο καλὰ μὲ τὴ ζωερὴ φαντασία του.

Ἰστερολόγος.

Τέτοιος λοιπὸν εἴτανε ὁ δρόμος ὁ ἀνηφορικός, ὁ ἀνώμαλος, ὁ σκοτεινὸς καὶ ὁ βασανισμένος, ποὺ ἀκολουθήσανε οἱ πατέρες μας ἀπὸ τὴν Ἀλωση στὸ Ἐλευσίνα. Αὐτὰ εἴτανε τὰ παινεδία τους καὶ τὰ ψευδιὰ τους. Ἀπὸ τὴ μιὰ ζωντανάδα, ἐπιμονή, ἐλπίδα, ἡρωϊσμὸς. Ἀπὸ τὴν ἄλλη φευγάλα, δουλοφροσύνη, ἀχαραχτηρισία, ζητιανία, ἀσυστασία, χωρι-

σμός. Κέρδισε ὁ ἡρωϊσμὸς καὶ ἡ φυσικὴ τοῦ λαοῦ ξυπνάδα καὶ εὐγένεια, καὶ μὲς ἀπὸ τὸ χάος ποὺ πολλοὶ ἄλλοι λαοὶ θάφαινοντανε μιὰ γιὰ πάντα ὁ Ἑλληνικός ὁ λαὸς εἶχε δὲν εἶχε βρῆκε τὸ δρόμο του. Δὲ βρῆκε τὸν πιὸ ἴσιο καὶ τὸν πιὸ εὐκόλο δρόμο. Ἄν τὸν ἔβρισκε, θάτανε σήμερα τέλεια καὶ τάποτελέσματα τῶν ἀγῶνων του. Δὲν μπόρεσε νὰ συνεδεσῇ καὶ νὰ κυβερνήσῃ μὲ τὸν ἴδιο πάντα τελικὸ σκοπὸ τὴν ἀπέραντη δύναμη ποὺ κατεῖχε. Ἄν τὴ γνωρίζε αὐτὴ τὴ δύναμη, θὰ καταχώνιαζε ὄχι μονάχα τὸν τυραννὸ του, μὰ καὶ ὅσους ἄλλους τολμοῦσαν νὰ τονε σταματήσουν. Καὶ θὰ βλέπαμε σὴ μερὰ Κράτος Ἑλληνικὸ ἀκέραιο καὶ μέγα. Ἐγίνε ὅμως ἡ δουλεῖα του μισή, καὶ μάλιστα χρειαστήκα νε θυσιᾶς ἀδήγητες γιὰ νὰ συγκρατηθῇ ὅπως ὅπως ὁ ἀγῶνας. Τὶ παράξενο λοιπὸν ἂ βγῆκε μισὸ καὶ τάποτελέσμα! Τὶ παράξενο ἂν ἤρθε στὸ τέλος ἀληθινὴ ἀνάγκη ἀπὸ ξένη βοήθεια, ἀπὸ τὴν πανοῦκλα αὐτὴ ποὺ τὴν ὄνειρευοῦμαστε πάντα σὰ νὰ εἴτανε οὐράνια Θεὰ, καὶ ποὺ μᾶς τάφηκε ὄλα μισὰ καὶ κολωμένα. Μισὴ Ἑλλάδα, μὲ μισὴ ζωὴ, μὲ μισοὺς πόρους, καὶ μὲ μισὲς ἐλπίδες.

Μὰ κανείς τους, εξόν από το παληκάρι, δὲν πρόσεξε τὸ ταπεινὸ κορίτσι πού εἶταν καὶ δύσκολο νὰ νηθῆ πὼς ξαφνικὰ κιόλας βρέθηκε σὲ μιὰ μυστική συνενόηση μὲ ὅλα τῆς φύσης τὰ ζωτικά. Ὅλα σίμωναν πρὸς τὴν κόρη σὰ γιὰ νὰ τὴν προσκυνήσουν καὶ τῆς ἀπίθωναν δῶρα κάθε πολυτιμότερο πού εἶχε καθένα στὴν ὑπαρξή του. Ἡ τριανταφυλλιά μάθησε ἀπάνου της, ὅλα της τὰ τριαντάφυλλα κι ἕνα φειδάκι μυριόχρωμο περδουκλώθηκε στὸ χέρι της βραχιόλι. Τὸ παληκάρι ἐκλαιγε. Ἐκλαιγε τάχα γιὰ τὸ μᾶθημα τῆς τριανταφυλλιάς ἢ ἀπὸ ἄλλη αἰτία; Ὅσοσο σὰν ὁ ἥλιος μπαρκαρίζοταν γιὰ τὸ νησί του, ἐκεῖ πίσω ἀπ' τὰ βουνὰ καὶ μὲ τὸ σούρουπο ἕνας ἕνας ὄλοι ἀποχώρησαν σιγὰ σιγὰ κι ἡ μυστηριώδης συντροφιά σκόρπισε, τὸ παληκάρι βρέθηκε ξαφνικὰ στὴν ἀγκαλιὰ τῆς κόρης. Εἶταν πεσμένο ἀπάνω στὰ γόνατά της. Καὶ τὰ χέρια του σὰν κισσὸς δένονταν σφιχτὰ πίσω στὸν ἄσπρο της σῆρο. Κοίταζε τὸν οὐρανὸ καὶ τ' ἀστέρια πού ξεπεριούνταν σὰν αἰθέριες πυγολαμπίδες. Κεῖνη σκυμμένη, εἶχε κολλημένα τὰ χεῖλιά της ἀπάνου στὸ σφίξιμο τῶν φρυδιῶν του. Τὰ νερὰ θορυβοῦσαν ξελογιαστικά. Ἐνας σκύλος ὀρέχτηκε ν' ἀλυχτήση. Οὐρλιαζε ἀκατανόητα ἐκεῖ κάτω στὸ μονοπάτι.

Σὰν τὴν χαρὰ πού τὴ σπαταλεῖ κανεὶς ἀφρόνιστα ὅταν τὴν κατέχει καὶ κλαίει ἀπαρηγόρητα ὅταν τὴ χάση, σὰν τὴν χαρὰ στεκόταν καὶ τὸ παληκάρι τώρα στοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἀχάριστους πάντα.

Θυμόντουσαν κάθε του πράξη, λόγο, φέριμο καὶ τὸ νοσταλγοῦσαν σὰν τὸ χαμένο καλὸ, τὸ ἀνεπίστροφο. Γιὰ ὅτι τὸ παρεξηγοῦσαν ὅταν βρισκόταν ἀνάμεσὸ τους, γιὰ τὸ ἴδιο τώρα τὸ ἀνέβαζαν ψηλὰ στὴ συνείδησή τους.

Τοῦ κάκου, κάθε πού συναπαντιοῦνται τὰ θλιβερά σούρουπα, εἴτε πρὸς τὸ δρόμο τῶν κυπαρισσῶν σὲ δυσμικὲς ὄρες γι' ἀναψυχή, εἴτε πρὸς τὴν παμπάλαιη Πύλη τῆς χώρας, ἀναρωτιοῦνται γιὰ τὸ παληκάρι τοῦ κάκου!

Πέθανε; Ξενιτεύτηκε; Χάθηκε; Κανείς, κανείς δὲν ξέρει! καὶ χωρίζονται μὲ τὰ κεφάλια γυρμένα καὶ μὲ τὴ σκέψη τους ὀλογομάτη ἀπὸ τὴν ἀνάμνησή του.

Τὸ παληκάρι κλεισμένο στὸν πύργο τῆς ξελογιαστρας του, λησμόνησε ὅλη τὴν περασμένη ζωὴ του.

«Ἡ ζωὴ μου ἀρχίησε στὴν ἀγκαλιὰ σου. τῆς ἔλεγε, κ' ἐκείνη τὸ φιλοῦσε ἀκράτητα καὶ ποθοκαίγονταν νὰ τοῦ ρουφήξῃ ὄλο του τὸ εἶναι μὲ τὰ φιλιὰ της».

Πέρασαν χρόνοι καὶ χρόνοι· μὰ οὔτε πουλιά, οὔτε λούλουδα, οὔτε ἀνθήση καμμιά δὲν ἦρθαν νὰ ξυπνήσουν τὸ παληκάρι ἀπὸ τὴν ἐρωτικὸ του λήθαργο· γιατί ἡ Ἄνοιξη ἐκεῖνο τὸν καιρὸ, φεύγοντας τὸν ἔρωτα τοῦ Χειμῶνα, εἶχε κρυφτῆ στὴν πιὸ βαθύτερη σπηλιὰ της. Μὰ ὅταν ὁ ἥλιος γύρισε ἀπ' τὴν Ἀραπιά καὶ ξεπάστρεψε σὲ πάλεμα τοὺς χειμωνικούς ἀνέμους κι ἔστησε τὸ χρυσὸ θρονί του ψηλὰ στὰ νεραϊδόβουνα, ἔστειλε τίς Ὠρές καὶ φέραν τὴν ποθητή του καὶ μπουμπουκιάσαν πάλι τὰ δέντρα κι ἀκούστηκε καὶ τὸ πρῶτο λάλημα τῶν πουλιῶν· κι ὁ χρυσὸς Ζέφυρος ξανάζεψε στὸ ἀμάξι του, τ' ἀνάερα ἀλόγατά του, γιὰ νὰ χαράξῃ τοὺς δροσιμένους του γύρους.

Ἐνα κρινάκι πού ξέχασε ἡ ξελογιαστρὰ νὰ κάψῃ τίς ρίζες του ἀνάθησε στὴ γλάστρα. Ἐνα πουλάκι στὴ σκεπὴ πού δὲν τὸ στραγγάλισε ἡ φόνισσα,

ἔριξε δυὸ τρεῖς κελαιδισμούς. Ἐνα νιογέννητο ἀεράκι μπῆκε ἀκάλεστο ἀπ' τὸ ἀνοικτὸ παράθυρο καὶ χαιδεψε τὰ μαλλιά τοῦ παληκαριῶ.

Τὸ παληκάρι ἀναστέναξε· σήκωσε τὰ χέρια σὰ σὲ προσευχή· μὰ ἡ γόησσα ἀνήσυχη καὶ βιαστικὴ σηκώθηκε γιὰ νὰ κόψῃ τὸ κρῖνο.

— Μὴ τὸ κρῖνο! ξεφώνησε τρομασμένο τὸ παληκάρι, μὴ τὴν ψυχὴ μου! Καὶ μὲ ὅλη του τὴ δύναμη τῆς ἐσπρωξε τὰ χέρια τὰ φονικά.

Τρέχει ἡ ξελογιαστρὰ ἀλλόφρενη καὶ πιάνει τὸ πουλὶ νὰ τὸ στραγγάλισῃ.

— Μὴ τὸ πουλὶ, μὴ τὴ φωνὴ μου! Φωνάζει τὸ παληκάρι καὶ τρέχει καὶ τὸ σώζει.

Ἡ ξελογιαστρὰ τώρα βρίζει τὸ ἀγεράκι.

— Ὅχι τὸ ἀγεράκι, Μάγισσα κακιά! Ὅχι τὴ σκέψη μου!

Τὸ κρινάκι χύνει περίσσο τὸ μῦρο του, τὸ πουλὶ κελαιδάει πανέμορφα, τὸ ἀγεράκι φυσάει στὰ μαλλιά του κι ὅλα μαζί τοῦ ψιθυρίζουν μυστικὰ σὰν ἀπὸ κάποια εὐγνωμοσύνη:

«Φύγε, φύγε παληκάρι! Τὸ ἀμαξάκι μὲ τοὺς παλιούς σου πόθους ἀλογάκια σὲ καρτερεῖ στὸ πλατὺ σταυροδρόμι νὰ σὲ ὀδηγήσουν, ἄλλη μιὰ φορὰ στ' Ἀγαπημένα Μέρη! Φύγε, φύγε, κακότυχε!»

Ἡ ξελογιαστρὰ σωριάζεται στὸ ντιβάνι καὶ κλαίει ἀπαρηγόρητα· μὰ τοῦ κάκου! Ὁξω ἡ Πλάση γελᾷ· τὰ μπουμπουκιά ξεσκάνε· τὰ πουλιὰ ταίρια ταίρια κελαιδοῦνε στὰ κλώνια.

«Ἐχε γειά, Πλάνη! Παγαίνω. Τὰ δάκρυά σου τὰ πύρινα ἀνωφέλευτα ρένε! Δὲ μὲ καῖς πιά, δὲ μὲ θερμαίνεις.» Λέει, καὶ προχωρεῖ πρὸς τὸ παράθυρο ἀπ' ὅπου ρίχνει βλέμματα διψασμένα.

«ὦ κυρὰ! Νὰ ἡ Ζωὴ, μ' ἀκούς; Λίγη δύναμη μοῦ ἀπόμεινε ἀκόμα. Ἡ τρίχα τῆς κεφαλῆς μου μεγάλωσε πάλι ὡ Δαλιδᾶ! Τελείωσε τὸ παραμῦθι! Ἐχε γειά!»

Τρέχει τὸ χαγιατί· κατεβαίνει τὰ σκαλιὰ· ἀνοίγει τὴ σιδερένια αὐλόπορτα, βγαίνει καὶ τὴ σφαλᾷ μὲ ὀρμή. Ὁ χτύπος ὀλέθριος ἀντιλάησε μὲς τ' ἄδεια τοῦ πύργου. Κάπου ὁ σατανὰς πάτησε στὸ βιβλίον του τὴν ἑβδομὴ βούλα.

Ἡ ξελογιαστρὰ ἀλάλητη, βουβὴ κοίτονταν ἀκόμα στὸ ντιβάνι, ἐνῶ τὸ κρῖνο εὐωδίαζε λεύτερα, τὸ πουλὶ κελαιδοῦσε πασίχαρα καὶ τὸ ἀγεράκι ἔπνεε δροσαμύριστο.

Τίποτε, τίποτε δὲν ἄλλαξε στ' Ἀγαπημένα Μέρη. Ἡ ἴδια συντροφιά τῶν ἀλλόκοτων· τὰ ἴδια δέντρα· οἱ ἴδιες βρυσούλες· ἡ ἴδια ζωὴ τριγύρω· κι ἡ τριανταφυλλιά στὸ ψῆλωμα, ὅλη χυμούς ἀνυψωμένους πρὸς τὴν ἀγαπητικὸν αἰθέρα, κρατοῦσε σὰ χεῖλια πυρωμένα καὶ λαῦρα στὴν κορφή δυὸ μισανοιγμένα κόκκινα τριαντάφυλλα.

Σκεπασμένο στὴ θλίψη του τὸ παληκάρι πρόβαλε ἀνάμεσὸ τους. Ἡ λαχτάρα τὴν ἐσπρωχε στὸ ξαναζώισμα. Ἀπόδημος χρόνων, ἐρχόταν νὰ φιλήσῃ τὸ χῶμα τοῦ τόπου του.

— Δὲ σὲ γνωρίζουμε τ' ἀκούς;

Τοῦ λέν οἱ παλιοὶ του συντρόφοι.

— Τί γυρεύει ὁ ξένος αὐτός;

Ρωτοῦν τὰ δέντρα καὶ τὰ νερὰ ἀναμεταξύ τους.

— Μὴ μὲ πατάς, βέβηλε!

Βόγγησε τὸ χῶμα.

— Φύγε, ἀλήτη, ἀπὸ μένα!

Τοῦ λέει κ' ἡ τριανταφυλλιά.

«Ἄλλαξαν ὅλα ἀλλοῦμονο! ἄλλαξαν ὅλα!»

Πρόφτασε νὰ πῆ καὶ λύθηκε σὲ δάκρυα. Παντοτε-

νὸς ἐξόριστος· μόνος· ξεχασμένος! Ἡ ζωὴ μὲ διώχει· μὲ διώχει ἡ ἀγάπη· μὲ διώχει κι ὁ οἶχτος ἀκόμα, ψιθυρίζει μὲ λυγμούς.

Σὲ λίγο σηκώθηκε σὰν ὀργισμένος· ἀπλωσε τὰ χέρια του στὸ Βορρῖα καὶ βλαστήμησε. Ἐπειτα γύρισε ἀπότομα καὶ μὲ σταθερὸ, γεμάτο ἀπόφαση βήμα, περπάτησε.

Σίμωνε τὴν τριανταφυλλιά καὶ μ' ὅλη τὴν ἐνταση τῆς παλιᾶς γεροσύνης του — ἀχτίδα κάποιου ἡλίου πού βασιλεύει — τὴν ἀρπάξε στὴν ἀγκαλιὰ του. Τὰ χλωμιασμένα του χεῖλια τὰ κόλλησε ἀπέναντι στὰ δυὸ κόκκινα τριαντάφυλλα.

Ἡ τριανταφυλλιά ἀνασείστηκε ὀλοκορμη καὶ τὸ παληκάρι ἀπνοο βρέθηκε κατὰχαμα.

Αἶμα τριανταφυλλένιο, ἔφτονο ἔρρεε μὲς ἀπὸ τὴν πανεύοση καρδιά του, πού μιὰ ὄχια ἀπάνωτιὸ ἔστεκε καὶ τὸ ρουφοῦσε λαίμαργα, διψασμένα.

Τὸ παληκάρι δὲν εἶναι πιά. Χάθηκε· πάει! Ξεθύμανε σὰν αἰθέρας καὶ ξεχύθηκε μὲς στὰ στοιχεῖα τῆς Πλάσης τ' ἀέναα, πού κάποτε τὸ ἐπλάσαν καὶ κάποτε θὰ τὸ ξαναπλάσουν.

Τίποτε, τίποτε δὲν ἄλλαξε στ' Ἀγαπημένα Μέρη· καὶ τὸ τραγούδι τῆς Πλάνης ρυθμισμένο ἀπάνου σὲ καινούργιο μεθύσι ζωῆς, στὴν ἀρμονία τῶν ὄλων ἀπὸ πολὺ μακρὰ ἐρχόταν τώρα σὰν κάποια ἐγδίκηση στὸν ἀθριάμβευτο Θρίαμβο, ἢ σὰν κάποιος σαρκασμὸς, γτὴν ἰδέα πού ἔπεσε ἀκόμα ἄλλη μιὰ φορὰ.

Ἀθήνα 1905.

Σ. ΣΚΙΠΗΣ

ΚΥΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΚΥΝΙΚΟΙ*

Τοῦ κυνισμοῦ τοῦ ἀρέσει νὰ σκεπάζεται μὲ τὸ μαντύα τῆς ἐλευθερίας, λέει πὼς ζητᾷ τὴν πλείρια ἐλευθερία — αὐτὴ εἶναι ἡ χυδαιότερή του προσωπίδα!

Μὲ τὸ κοντύλι τῶν συγγραφέων μὲ τὸ πιὸ μεγάλο τάλαντο ἢ φιλολογία μαρτυρεῖ πὼς, ὅταν ὁ μπουρζουὰς, στὴν προσπάθεια γιὰ τὴν ἐλευθερία του, ξεγυμνώνει τὸ «ἐγὼ» του, βγαίνει στὸ φῶς στὴ σύγχρονη κοινωνία — ἕνα κτῆνος.

Αὐτὸ εἶναι ὀλοφάνερα ἕνα φαινόμενο ἀναπόφευκτο, ἀνεξάρτητο ἀπὸ τὸ θέλημα τῶν συγγραφέων. Οἱ προσπάθειές τους εἶναι τίμιες καὶ καθαρές. Θέλουν νὰ χαράξουν τὴν ἐποικοδομητικὴ εἰκόνα ἐνὸς ἀνθρώπου, ἐλευθερωμένου ἀπὸ προλήψεις κι ἀπὸ παραδόσεις, πού οἱ μπουρζουὰδες τίς σμίγουν σ' ἕνα σύνολο, σὲ μιὰ κοινωνία στενεύουσα τὴν ἐξέλιξη τοῦ ἀτόμου. Θέλουν νὰ πλάσουν ἕναν «τύπο θετικόν», ἕναν ἥρωα πού παίρνει ὅλα ἀπ' τὴ ζωὴ δίχως τίποτε νὰ τῆς ξαναγυρίζῃ.

Στὸ μυθιστόρημα γυρεύει αὐτὸς ὁ ἥρωας νὰ ποδείξῃ μὲ περισσότερο ἢ λιγότερο πνεῦμα πὼς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ εἶναι ἐκεῖνο πού εἶναι, κάνει μιὰ ἀρδαριὰ ἀντραγαθήματα μὲ τὸ σκοπὸ νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπ' τὴν ἐπίδραση κοινωνικῶν αἰσθημάτων κ' ἰδεῶν καὶ στὴν περίστασι πού δὲν τὸν στραγγάλισον ἔγκαιρα τὰ γύρωθι του πρόσωπα ἢ δὲν αὐτοκτονήσῃ, ξεφκνερώνεται στὸ τέλος τοῦ βιβλίου στὸ μπουρζουὰ ἀναγνώστη σὰν γουρουνάκι νεογέννητο· κι αὐτὸ στὴν πιὸ εὐνοικὴ περίστασι!

Ὁ ἀναγνώστης σουφρώνει τὸ μέτωπο, εἶναι δυσσαρεστημένος. Ἐκεῖ πού ὑπάρχει ἕνα «δικό μου», πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἐξάπαντος κ' ἕνα «ἐγὼ» τέλεια αὐτεξούσιο. Ὁ ἀναγνώστης βλέπει ὡς τόσο καθα-

*) Ἡ ἀρχὴ του στὸ προπερασμένο φύλλο.

ρά, πώς ή πλείρα έλευθερία του ένός «έγώ» προϋποθέτει άναγκαία τή σκλαβιά όλων των άλλων άντωνυμιών—παλιά αλήθεια, που καθένας όμως πάσχει όσο μπορεί νά τήν ξεχάση.

Ο μπουρζουάς τό βλέπει αυτό παραπολύ συγγά, γιατί στην πράξη τής ζωής, στον καθημερινό τραχύν άγώνα για μιá άνετη ύπαρξη ο άνθρωπος γίνεται όσο πάει σκληρότερος και φοβερότερος, όσο πάει λιγότερο άνθρωπινος.

Κι όμως τέτια κτήνη είν' άπαραίτητα για τήν υπεράσπιση τής άγίας και ιεράς ιδιοκτησίας.

Τού μπουρζουά του άρέσει νά χωρίζη τους άνθρώπους σε ήρωες και πλῆθος. Ός τόσο χάνεται τό πλῆθος, όταν μεταμορφώνεται σε κόμματα σοσιαλιστικά, που φροβρίζουν νά ξεριζώσουν τό μικρό μπουρζουαδίστικο «έγώ». Τότε ο μπουρζουάς κράζει τόν ήρωα βοήθεια—παρουσιάζεται σ' ένα άρπαγο κι άχόρταγο όν με τήν πνευματική σύσταση ένός ξεματωμένου άγριογούρουνου ή ένός ρούσου γενικού διοικητή.

Μά αυτό τό τέρας, τό καλεσμένο για τήν προστασία του ιερού δικαίου τής ιδιοκτησίας, δέ γνωρίζει από ιερά δικαιώματα του ανθρώπου, βλέπει μάλιστα ακόμα και τήν ιδιοκτησία με τά μάτια του καταχτητή.

Άπ' τόνα μέρος λοιπόν ή πολυκέφαλη κόκκινη ύδρα, άπ' τ' άλλο ο πυρίνος δράκοντας με τάνοιχτό άχόρταστο λαρύγγι κι ανάμεσα σ' αυτά τά δυο παραδέρνει ένας άνθρωπάκος με τήν οικτρή του λιγούλακι ιδιοκτησία.

Κι άν αυτή τόν πνίγει, όπως οι άλυσίδες τό δεσμάτω, όπως ο ζυγός τό σκλάβο, αυτός όμως τήν άγαπάει, τή δουλεύει πιστά κ' είναι πάντα έτοιμος νά προστατέψη τό άπαραβιάστο της και τήν έξουσία της με όλη τή δύναμη τής ψευτιάς και του δόλου πῶχει στη διάθεσή του, πάντα έτοιμος νά δικαιολογήση τήν ύπόστασή της με κάθε μέσο— άπ' τό θεό και τή φιλοσοφία ως τή φυλακή κι ως τις μπαγιονέττες!

Μά αυτά λίγο βοηθάν κ' έτσι με τό αίσθημα του τέλους του που πλησιάζει, από άπελπισία ή σως άσυνείδητη ο άπλοϊκός μπουρζουάς μεταμορφώνεται σε φιλόνεικο κυνικό.

— Τότε λοιπόν κ' έγώ θά ξεφαντώσω!

Δέ ζή ως τόσο όπως θέλει, μά όπως μπορεί. Σά ζωο κοινωνικό που είναι, δέν μπορεί νά ξεχάση τό είδος του, τή σύνθετη διάταξη των κοινωνικών ενστίχτων, έχει τάοριστο αίσθημα του συνδέσμου του με τους ανθρώπους, που κάποτε τό λείει συνείδηση ή ντροπή και που τόν έμποδίζει πάντα νά ζή τόσο άχαλίνωτα κι άδιάντροπα, όσο ήθελε.

Για νά μπορη ύστερα στα τέλη τής ζωής του νά φανερόνη έλεύθερα όλους τους πόθους τής φαγωμένης του ψυχής, όλες τις όρμές και τις κακίες του παράλυτου κορμιού του, τό θαρρεί, όταν πιέζεται από τή συνείδηση, άναγκαίο νά σκεπάζη τις άδυναμίες του με τόν πέπλο κάποιων ψηλότερων συλλογισμών.

— Γυρεύω τή στερνή έλευθερία! κράζει μ' έπισημότητα, ενώ κηρύττει και γεύεται τήν όμόφυλη άγάπη.

Και βιάζοντας παιδιά, διαλαλεί τό ξεναγέννημα τής έλληνικής όμορφιάς και ξεχύνεται σε θεωρίες φιλοσοφικές πώς ή φύση έπλασε τή γυναίκα για σκοπούς δικούς της, πώς όμως οι σκοποί αυτοί είναι για τόν άνθρωπο άλυσίδες και δεσμά, γι' αυτό...

— Σπάσιμο των δεσμών!

Μά δέν περιφρονεί και τή γυναίκα, τή διαφθείρει κι αυτή, όσο μπορεί.

Και ή γυναίκα δέν μπορεί ακόμα νά λυθή άπ' τό βάρος του ιστορικού ύπνωτισμού της, νά χωρίση από τό αίμα της τις άναμνήσεις τής άλλοτινης σκλαβιάς της.

Η φύση προίκει τόν άνθρωπο με τή γεννητική όρμη, ή γυναίκα έχει πλάσει τήν άγάπη μά φαίνεται πά νά μὴν τή θυμάται, ο σεβασμός στον έαυτό της ύποχωρεί ακόμα μπρός στις άταβιστικές ένθύμησης τής σκλάβας.

Οι κυνικοί τό ξέρουν κ' ένουөн νά τώφελούνται. Τήν ξεγελούν με ήδονές άνέγνωρες, τάζουν νά ξεσκεπάσουν στην άγάπη τά πιο ψηλά μυστήρια, μωρολογούν για έλευθερία και ξανά για έλευθερία, τις στένουν χίμαιρες που αυτή τις άγαπάει όσο και τά στραφτερά μικροτεχνήματα, τή δολώνουν μες τό βρωμερό σκοτάδι, δίνοντας χῶρο νάπλωθῆ σ' αυτό άχαλίνωτη ή διάστροφη φιληδονία της.

Άνίκητα δυνατή στην ίκανότη νάγαπα, με άδιάκοπη θερμή όρμη νά νιώθῆ τήν άγάπη βαθύτερα και ψηλότερα, νικιέται εύκολα από τό έρεθιστικό γούτητα κι άμα οι κυνικοί τής δίνουν τό φαρμάκι σ' όμορφο ποτήρι, τό πίνει με χαρά.

Τήν πιο μεγάλη ένέργεια οι κυνικοί τή δείχνουν στην έρωτική μίξη. Τό ξεφάντωμα ίκανότητας ξεχωριστές δέ θέλει! Στη σφαίρα αυτή έργάζονται μ' έπιτυχία. Καθώς γνωστό, κατώρθωσαν έργα λαμπρά. Για τόυτα μαρτυρεί μέσα στα τόσα άλλα ή «Πολιτική και στρατιωτική άνταπόκριση», όπου κανείς διαβάσει πώς σε μερικά γερμανικά συντάγματα καθιερώθηκε *άντικείμενο διδασχής ο φωτισμός των νεοσύλλεκτων για τους κινδύνους και τά σκάνδαλα τής όμόφυλης μίξης*. Δέν είν' αυτό έπιτυχία;

— Θαφάνιστώ, αλλά πρωτίτερα θέλω νά μὴν αφήσω αλέρωτο ό,τι μπορώ.

(Στέλλο φύλλο τελώνει)

ΜΑΞΙΜ ΓΚΟΡΚΗΣ

(Μετάφραση Πέτρον Βασιλιού)

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Σε λίγες μέρες άνοίγει όριστικά τό καινούριο θέατρο της Κυβέλης, «Πανελλήνιο», με πολύ καλό θέαση.

— Αρχίζει με τό «Σέρλοκ Χόλμς» ένα νέο δράμα σε

πέντε πράξεις, που ή ύπόθεσή του είναι παρμένη από τις περίφημες ιστορίες του Έγγλέζου Κόναν Ντόουλ.

— Κατόπι θά παιχτούνε διάφορες διαλεγτες κωμωδίες του γαλλικού θεάτρου, και άλλα σοβαρά έργα τής παγκόσμιας φιλολογίας.

— Σημειώνουμε ανάμεσα σ' αυτά τή «Τζοκόντα» του Ντ' Ανούντιο, μεταφρασμένη στη δημοτική μες έριστοτεχνικά από τό φίλο Ν. Ποριώτη.

— Έξεν τά ξένα, ο θίασος τής Κυβέλης, θά παίξει και κάμποσα πρωτότυπα ρωμαϊκά έργα φιλολογικά.

— Τό «Βαρβαροπάζαρο» του «Νουμά», τό είδαμε στην «Εστία» τής περασμένης Τρίτης ξεναγνημένο και καλοθρεμμένο από μπόλικα λάβια κι άσυνταξίες του Μιστριώτη.

— Ο κακομοίρης ο Μιστριώτης τώρα τελευταία κατάντησε άξιολύπητος. Τόνα πήρανε στο μεξέ κάμποσες φημερίδες και τί του σέρνουνε ένας Θεός τό ξέρει.

— Δέ θέλαμε ούτε φύλλοι στον κόρφο του νά είματτε.

— Καιρός εΐτανε πιά για τό τέτιο του ξεγύμνωμα, γιατί είχε πάρει ο βλογημένος μεγάλη φόρα, και δέν άφινε τίποτα πιά που νά μὴν τό κατηγορήσει προδοτικό και άντιεθνικό, άμα δέν είχε τήν ούρτισα του κι αυτός μέσα.

— Ο φίλος Ξενοπούλος ξεκολούθει τή προπαγάντα του για τή μισή γλώσσα και με τή «Διάπλατη» ακόμα.

— Έμās μās ξερκίζει σά διαβόλους, και λείει διάφορες ψευτιές στα έρσημα τά παιδιά, για νά μās χτυπήσει.

— Άς είναι. Ο Ξενοπούλος έχει τό λούτερο νά λείει ό,τι θέλει. Μήπως θά δώσει ποτέ λόγο γι' αυτά στη συνείδησή του;

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Δαϊκό. Έχεις πολύ δίκιο. Τό ζήτημα πρέπει νά μελετηθεί σοβαρά.—κ. Φαου. Στις 8 του Θεριστή θά διαβαστεί στο Πανεπιστήμιο ή κρίση τής έπιτροπής για τό φαινό Παντελίδιο δραματικό άγώνα. Δέν ξερούμε άν έχουσε στείλει έργα τους δημοτικιστάδες.—κ. Ν. Παρ. Τό είπαμε κι άλλοτες πώς όσοι δέν άναγνωρίζουνε τόν Ψυχάρη τό κάνουν μόνο και μόνο από στενοκεφαλιά. Μερικοί έχουσε κ' ένν άλλο λαφρονικό, τό πώς δέν έχουσε ανοίξει βιβλίο του, μά κρίνουνε με τις έντύπως που έχου άκούσει άπ άλλους. Ο Ψυχάρης είναι σύστημα, και κείνος θά πει που τόν έννοιωσε βαθειά, όπως τόν ξεφάχνισε με προσοχή. Μά βλέπεις αυτά θέλουσε κόπο, ύπομονή πολλή, και λίγη πολυλίγη έπιπολασιότητα.—κ. Κλαδ. Πάρε τή «Γλώσσα και Ζωή» του Γιαννίδη νά μας εβόλη και μεθοδικά σ' ζήτημα, αφού δέν έχεις νά ξεδέψεις πολλν καιρό. Ο Ψυχάρης είναι για τους έπιστήμονες και τους μπισμένους καλά στα γλωσσολογικά μας. Για νά τον γνωρίσεις όμως πάρε τά λογοτεχνικά του έργα, τό Ταξίδι και κανένα ρομάντζο του.

ΔΑΧΕΙΟΝ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟΥ 1908

4	ΜΕΓΑΛΑ ΚΕΡΑΗ ΕΣ	100,000 Δρ.	400,000
4	»	25,000	100,000
4	»	10,000	40,000
12	»	5,000	60,000
20	»	1,000	20,000
1644	»	100	164,400
2312	»	50	115,600

4000 εν όλω κέρδη άξίας δραχμών..... 900,000

Μέχρι τής πρώτης κληρώσεως (21/10 Απριλίου 1908) να εκδοθώσι μόνον 300,000 τετραδράχμων γραμματίων ύπ' αριθ. 1—300,000. όν ον οι αριθμοί ούτοι θά τεθώσιν ένσδες τής κληρωτίδος κατά τήν κληρωσιν ταύτην. Κατόπιν θά εκδοθώσι μονόδραχμα γραμμάτια ισχύοντα δια μίαν εκ των τριών τελευταίων κληρώσεων, ύπ' αριθ. 300,000 άχρις 1,000,000, θά προστεθώσι δε έντός τής κληρωτίδος και οι αντίστοιχοι αριθμοί.

Γραμμάτια πωλοθνται. Είς τά δημόσια ταμεία και λοιπάς δημοσίας αρχάς, εις τάς Τραπεζάς, εις τους σταθμάρχας και στασιάρχας των σιδηροδρόμων, τους διαχειριστάς των μονοπωλίων και τά πρακτορεία των εφημερίδων προς δραχμάς τέσσαρας έκαστον, ισχύον δια τάς τέσσαρας κληρώσεις και προς δραχμήν μίαν έκαστον γραμματίων, ισχύον δια μίαν εκ των τριών τελευταίων κληρώσεων.

Δια πῶσαν πληροφορίαν ή ζήτησιν γραμματίων άπευθυντέον εις τό Γραφείον του Έθνικού Στόλου και των Αρχαιοτήτων, ύπουργείον Οικονομικών εις Αθήνας. Η πόλησις των γραμματίων αρχεται από 1/14 Ιανουαρίου 1908.

Ο διευθύνων τμηματάρχης
Γ. Ν. ΚΟΦΙΝΑΣ